

שו"ת ציצן אליעזר חלק ט סימן נא - קונ' רפואה במשפחה פרק ה' הפרייה מלאכותית מש"ז של עכו"ם אקדים לפרק זה כמה מלים שיימשו גם בתור הערה כללית לכל נשוא - דיוננו בשער זה עד כה. והוא זה.

(א) כל עצם ענין זה להכניס לתוך רחמה של אשת איש שכבת זרע של איש אחר תועבה גדולה היא באהלי יעקב ואין לך חילול משפחתי גדול מזה במשכנות ישראל, זה הורס כל המושגים הנעלים של טוהר וקדושת חיי משפחה ישראליים שעמנו מצטיין בהם מאז היותו לגוי, ומנתק שרשראות היחוס מבנים לאבותם, ובמקום ההתפארות של תפארת בנים אבותם יבוא חלילה אפר תחת פאר לראות למראה עינים דור כזה שיהיה בבחינה של אומרים לעץ אבי אתה. ומילידת בני ערבוביא כאלה (עיין נדרים ד' כ' ע"ב וברש"י) סופם של דברים שבהרבה בתים בישראל, יבואו רח"ל מסריחה זאת של עריסותיהם בש"ז שאינו שלהם גם לידי כך שיחליפו נשותיהם זה עם זה דפירצה קוראת לגנב (עיין שבת ד' ס"ב ע"ב וקדושין ד' ע"א ע"ב) בידיעת בעליהם או שלא בידיעתם ואחרית הפירצות בזה מי ישרם.

ומי המה נותני הזרע למטרה זאת עבור בצע כסף? הלא הריקים והפוחזים מהסוג הגרוע ביותר, ואיזה ילדים יכולים להולד מנותני זרע כאלה? וזרע האב הרי הוא זה שיוצר המוח שבראש הולד (עיין נדה ד' ל"א ע"א). ויפה קלע להגדר זאת במשפט קצר בספר החינוך מצוה תק"ס, בכתבו: ואין ספק כי טבע האב צפון בבו. ואין יכולים איפוא זרע קודש מבני ישראל לתת להשלות את עצמם ולחשוב להבנות מזרע מרעים כאלה, ולא לראות מראש האחרית שנהפוך הוא ושוה יביא להם בסופו של דבר חורבן משפחתי כזה מכל המובנים שניהמו ממכאוביהם הגופיים והנפשיים כאחת ואין מושיע להם.

מעריב 2-11-1979 הפקרות בהפרייה מלאכותית

חשש מנישואי אחים ואחיות

סטודנטים רבים מוכרים זרעם כ"הכנסה צדדית"

מאת דוד זוהר

סטודנטים רבים בארץ מניקרו סטודנטים לרפואה הם אבות לע" שרות ילדים כל אחד, שגולדו כ" הפרייה מלאכותית - וזוהתם אינה ידועה להם ולא לאיש אחר בארץ, מניקרו לרופאים המיועדים. ישנם סטודנטים רבים שרופאים ראו כהם תורמים איריאליים ועודו אנ" תם לספור את זרעם במשך תקופה ארוכה, לאדה יש כיום בין 20 ל" 40 ילד כל אחד.

המדובר בסטודנטים העוסקים במ" כירת זרע כ"הכנסה צדדית, המ" סיעת להם במימון לימודיהם וכל" כלתם.

המחיר שמקבל כיום סטודנט על תרומת זרע אחת נע בין 300 ל"600 ל"י.

רופא בכיר העוסק בהפרייה מלא" כותית אמר אתמול ל"מעריב", כי עד היום נולדו בארץ אלפי ילדים מהפ" רייה מלאכותית, רובם ככולם צא" צאיתם של הסטודנטים המוכרים זרעם. לדבריה, סכנה על נישואי אחים ו" אחיות בארץ, בין ילדים שגולדו מ" הפרייה מלאכותית, מזרעו של אותו תנ" רב, היא בעלת פגיעות נבונה יותר מאשר בארצות אחרות, בהיותנו מדי" נה פטנה.

קיימת גם סכנה שילדיו של ה" סטודנט עצמו, שגולדו לו מנישואיו, יתחננו עם צאצאיו הבלתי מוזהים, ש"

נולדו מזרעו שנתרם לאשה אחרת. כמעט כל הרופאים העוסקים בנושא הפרייה המלאכותית משדלים סטודנ" טים למכור את זרעם. הקמפוסים מ" הווים כיום השוק הבלעדי, כמעט ל" תרומות זרע. רבים מהסטודנטים ה" מוכרים מכניסים את חבריהם בסוד העסקות. ידוע על סטודנטים התורמים במשך תקופה ארוכה - ואף נודדים בין הרופאים השונים ומוכרים להם את זרעם, בגלותם שזוהי דרך ל"פר" נסה קלה". אולם קיימים גם סטודנ" טים לא מעטים - לדברי הרופא ה" בכיר - התורמים זרע, מחוך מניעים איריאליים מובחנים - אף כי גם הם מקבלים שכר". תורמים אלה, הפוע" לים מחוך מניעים הומניטריים, באים בעיקר מקרב הסטודנטים לרפואה. בני הווג המעוניינים בהפרייה המלאכותית, הם המממנים, באמצעות הרופאים, את תרומת הזרע.

כל מנת זרע היא בדרך כלל בכמות של 4 סמ"ק - ומכל מנה כזו מפרים, בדרך כלל, ארבע עד חמש גשים. כלומר, סטודנט התורם 10 פעמים יכול להיות אב ל"20 עד 50 ילדים, א"ן זה סוד, שסטודנטים שנתשבים כ"בעלי רמה" קושרים הסכם בלתי-כתוב עם הרופא לתרום זרע במשך מספר שנים.

באחרונה הוציא משרד הבריאות תקנות חדשות העשויות להגביר ב" מדה ניכרת את מלאי הזרע, אך גם להוריד בצורה דרסטית את איכות התורמים, ולמעשה להרחיע את כל הסטודנטים מפני המכשד התקשורת

עם רופאים לתרום זרע. התקנות החדשות מחייבות, מעתה ואילך, לתחתים את תורמי הזרע על טפסים מיוחדים: "לא יילקח זרע, אלא אם התורם נתן הסכמה על גבי טופס שייששה שימשו בורעו לצורך הפרייה" - נאמר בתקנות.

כיוון שעד עכשיו נשמרה אלמוניותם של התורמים באופן מוחלט, הוששים עתה רופאים, ששום סטודנט או תורם בעל רמה לא יסכים לתתם על טופס כזה - ולמעשה תקנה זו חבירה את כל הסטודנטים, "אולי כרומנים או אנשים בעלי עבר פלילי יסכימו לת" דום בתנאים כאלה, אך לא סטודנטים, כפי שהיה עד היום" - הביע בפנינו את חששו אחד הרופאים.

ההוראות החדשות גם מחייבות, ב" מידת האפשר להשתמש בזרע של ה" בעל כשהוא מעורב עם זרע התורם" - להוראה זו מסכימים הרופאים ואין מבצעים אותה כפופל. שכן לבחינה פסיכולוגית זה נותן הרגשה טובה ל" בעל שמא תא זרע שלו הוא שהיפרה את האשה.

בהוראות נאמר עוד, שבנק זרע יהיה רק בבית חולים בהנהלת רופא מומחה, שקיבל את אישור משרד ה" בריאות. הרופא האחראי יקבל כרססת של תורמים ורק לו תהיה גישה לכר" טסת. רק הרופא יקבע באיזה זרע ישתמשו, ללא התערבות בני הווג וכלי ידיעתם. הכעל ותאשה יחתמו על טופס בו הם מביעים הסכמתם ל" הורעה מלאכותית, והבעל יצהיר כי הילד שיולד ייחשב כילדו הטבעי.

דד מיכאל קורנילד

המוכח הנו סרצה לדיני משפחה בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת הלאביב.

מסקנות ועדת החקירה של משרד הבריאות על איסורים בבית הולדות של קופת חולים בכפר-סבא, בתחום הפרייה המלאכותית, מעמית דות על סדר חיוס הציבורי את בעיית התפרייה המלאכותית בכל חמרתה וחריפותה, תחום רגיש זה של הפרייה נשים נשואות ע"י הורעה מלאכה תית מתורם זו, הכרוך בבעיות קשות מבחינה רפואית וגנטית ומבחינת דיני היהוסין והאבדות. מרוץ לכל עבר מכחינת הסדר הוקי וכל בית-חולים או רופא רשאי לפנות כבאות עיניו.

מתברר כי השימוש בתפרייה מלאכותית במקרים של עקרות או פחלת, מרשחית של הבעל בכך הגיש למאיים גינאים בארץ ובכ" מה בתי-חולים (כנון; בעפולה) נפתח. בבק רוצי. מסקנות ועדת החקירה של משרד הבריאות וא"כ פורמציה אחרת ש.הודלפה" עמה לציבור נתגלה, כי שורת הפקרות שלוחת רסן בתחום זה, די להור כיר דוגמאות אחרות שפורסמו ביי מים אלה: בבית הולדות בכפר סבא נתגלו מקרים של הורעה מלאכה כותית הוק סימוס כורע שגב סר לבדיקת פריית וואת ללא הס' למת הכבדק, וחסר בדיקות האמאה מבחינה רפואית וגנטית ועוד. ב"ר שמואל מלך, המנהל לשעבר של בית הולדות בכפר-סבא אמר (מע ריב"ב, 7.12.78) בתארו את המצב בבתי חולים אחרים: "במראת ה" סרכוית של קופת-חולים הקללית במנתוץ בתליאביב, ישנה הורעה מלאכותית זהו שוק כמו שוק ה" כרמל. לא משנ נשים מקבלות את ההורעה מאוחרת, רופא אינו נוכח אפילו ואיס אינו בודק את ההתא" מה".

הנפגעים לא יכולים לתבוע

עם זאת, מה שמוסר, ע"א אמת מגלת שמה ומכמה משפטים טרם נתגלה לצבורי-אמצעים-המשפחתיות זה, לא יוכלו או יתקשו לזעיק תביעה על הנזקים שנברכו להם ב" אשר הם נדרשים לחתום על סמ' סיס שונים. בבתי חולים של קופת חולים של התמדתרונ הכללית נהוג מוסס הסכמה ליהורעה מלאכותית ע"י זרע הקלות מוגבר זר' (שדוגמתו מצויה בירי), שעליו נדרשים בני

הזוג לחתום לפני כניסת הזוגות. טוסס זה אומר בין היתר: אנו מסכימים כי התורם של הזרע, שבו השתמשו לשם ביצוע ההורעה יכיר חר על ידכם לפי החלטתכם הבלע" דית ואנו מסכימים לכל-הורם כפי שיבחר כניל, מבלי שחיה לנו רשות כלשהי לבדוק או לדעת את זכותו או סגולתו, או לתבוע גילוי פרטים כלשהם בקשר לכך בזמן כלשהו".

אנו שנינו כל אחד מאתנו לחוד מותרים בזה לשם שנינו ובשם כל אחד מאתנו לחוד. ויתור החלפתי חוזר לגבי קופת חולים שלכם או כל ע"א אחר שיכוב במקומה, ואו לגבי רופאיכם, ואו עובדים האחרים על כל מענה או תניעה מסוג כלשהו ב" כל הקשור או הנובע מן הבדיקות, ואו הטיפוליות לשם ביצוע ההורעה המלאכותית, ואו-מן הנהורעה עצמה, ואו מבחירת התורם של הזרע וסגולתו, טאיטיות, והתריש-היות הרחמינית, הגופניות או ארץ מוצאו או העדת שעליה הוא נמנה, ואו זרעו וסגולתו מסוג כלשהו, ואו-הילד (אקגולדר), מינו, מראהו החיצוני, אופקו, סגולתו הרוחי, ניות, הגופניות או מצב בריאותו.

אין כל פקוד חוקי או צבורי על דרכי קבלת הרופוא' החיצו' שכאי פור יש הנעשה ללא הסכמה ה" תורמים ועל" טיבם של התורמים ויש הנחמים לבעצ התפרייה מלאכה כותית מתורם גברי.

חשש שאח ישא אחות

בבתי חולים שבהם מציעים הורעה, אין רישומים מתאימים על זהות תורם הזרע בכל מקרה ופקד רה, לחסר יש נהגים לאתר והור רעה לתספיד כל זכר על זהות ה" תורם. יתר על כן, בהתדעה על ה" לידה הנמסרת מטעם בית החולים למרשם האוכלוסין, אין כל זככ לכך שהילד נולד מהפרייה מלאכה. חית מתורם זה, אלא מציינים את הבעל כאביו של הילד, וכך הוא נרשם במרשם האוכלוסין.

מצב דברים זה חמור ביותר ומ' הנה, סכנה לצבור, כאשר הצלפת מוצאו של הילד מהפרייה מלאכה חנת מתורם זר' והזוהו של התורם עלולים להובא, מחוסר ידיעה, ל' נישואי פריית בין את ואחות, הא' שורים גם מבחינה רפואית, כאשר הילד עלול לשאת את אחותו מאביו בפרט-כאשר עשיים שמוט כורעו של תורם אחר להפריית מספר גשית.

ועדת חקירה

צמדנו בעיקר על החקלות הת' מגרות מהיבט חוקי והלכתי, אך המצב המתואר לעיל גורם תקלות חסורות גם מבחינה רפואית ואני משאיר חוסס זה לרישאים. מספרד הבריאות נמסר לי, כי כנוסף לעודה שבדקה את המצב בבית הולדות בכפר-סבא, היתה ועדה שמנתה ע"י מנכ"ל משרד הבריאות בראשותו של פרופ' לוג' נפלד מתל-השומר, שכבר בדקה את הנושא לכל היבטיו והגישת את מסקנותיה ועתה מתקיימים דיונים

מדינת ישראל, הרואה בבעל, אב, חוקי לילד, אלא להיפך, לפי דיני ליכ ישראל אין ילד כזה מתחשב אחר הבעל של אמו, ורישומו במרשם ה' האוכלוסין כאביו הילד, הוא רישום כנוב.

אמנם יש במדינת ישראל אפי" רופא חוקית שאדם יחשב כ.אב זר' קרי לילד, הגם שאינו אביו הטבעי אך זאת רק בדרך צו אימוץ של בימ"ש מוסמך בהתאם לחוק אימוץ ילדים, תש"ד - 1960, והמאמץ נרשם במרשם האוכלוסין כאביו ה' ילד אף כי יש הערה במרשם, כי הורכר נעשה מכה צו אימוץ. יתר על כן, לגבי אימוץ ילדים מתגלה פנקס אימוצים חסוי, שבו רשומים שמות הוריו הטבעיים של הילד ה' מאומץ, ובפנקס זה רשאים לעיין היועץ המשפטי לממשלה ורושם נישואין (כדי לודא את כשרות ה' ילד, ולמנוע נישואי קרובים).

הזוג לחתום לפני כניסת הזוגות. טוסס זה אומר בין היתר: אנו מסכימים כי התורם של הזרע, שבו השתמשו לשם ביצוע ההורעה יכיר חר על ידכם לפי החלטתכם הבלע" דית ואנו מסכימים לכל-הורם כפי שיבחר כניל, מבלי שחיה לנו רשות כלשהי לבדוק או לדעת את זכותו או סגולתו, או לתבוע גילוי פרטים כלשהם בקשר לכך בזמן כלשהו".

רישום כוזב

הסדר כזה רצוי וחיוני גם לגבי ילדים מהפרייה מלאכותית מתורם זר, אך כל עוד לא יתקבל חוק מת' אים בכנסת, אין כל תוכה חוקית על בתי החולים הנוגעים בדבר ל' גהל רישומים מתאימים, ורישום פגלה של האם, כאביו הילד, הוא ללא ספק רישום כוזב, הנעשה ב' יודעין ע"י כל הצדדים הנוגעים בדבר.

ראוי גם להביא לידיעת הצבור, כי לפי דעת גדולי ההלכה בדורנו, תורם הורע נחשב כאביו הילד וזו אולי הסיבה שכל הנוגעים בדבר מעלימים את זהותו של התורם. נוסף לכך יש פוסקים של חשש ממזרות, כאשר התפרייה המלאכה חיה נעשית מתורם זר יהודי, אף כי הרב משה פיינשטיין, מגדולי הפרוסים בימינו היושב בארחה"ב, ספק באורת חר משמע, כי אין כל חשש ממזרות בכך, אולם הוא לא התיר התפרייה מלאכותית מתורם יהודי, מעיקר בשל החשש, שמא אף חשש זה יוסר אם יגוהל פנקס מתאים לרישום כל ההפירות א' מלאכותיות.

ועדת חקירה

צמדנו בעיקר על החקלות הת' מגרות מהיבט חוקי והלכתי, אך המצב המתואר לעיל גורם תקלות חסורות גם מבחינה רפואית ואני משאיר חוסס זה לרישאים. מספרד הבריאות נמסר לי, כי כנוסף לעודה שבדקה את המצב בבית הולדות בכפר-סבא, היתה ועדה שמנתה ע"י מנכ"ל משרד הבריאות בראשותו של פרופ' לוג' נפלד מתל-השומר, שכבר בדקה את הנושא לכל היבטיו והגישת את מסקנותיה ועתה מתקיימים דיונים

המאור אב 1964

ת ש ו ב ה

בדבר ההזרעה המלאכותית
בזרע איש אחר, בירוד הלכה
אשר תולד הוא ממזר והאשה
אסורה לבעלה ועוד כמה איסורי
תורה ורבנן

מאת כ"ק האדמו"ר הגאון הקדוש שר
התורה מהר"י טייטלבוים שליט"א

האדמו"ר והמאב"ד סאטמאר והגלילות

* * *

כבוד הרב הגאון המפורסם גודר גדר
ועומד בפרץ וכו' כש"ת מוה"ר מאיר
אמסעל שליט"א, עורך "המאור".

הנני שולח לו בזה את התשובה שקבלתי
מאת כ"ק רבינו הגה"ק רשכבה"ג מרן
ארמו"ר מסאטמאר שליט"א בענין ההזרעה
המלאכותית. והנה אף כי אני מדיס
תשובה זו בספרי ח"ג היו"ל אי"ה בקרוב,
ברם רצונו של כ"ק רבינו שליט"א למהר
לפרסמה, דלדע"ק הנדון הוא באיסור
חמור ונורא, ולאפרושי מאיסורא עדיף ט"י,
כדי שלא יכשלו ח"ו בני ישראל, והוסכם

שכת"ר ידפיסנה בקונטרס המאור הבא,
ומגלגלין זכות על ידי זכאי.

מנאי יידו דושת"ה בלוי"ג.

הק' חננ' יר"ט ליפא דייטש

אבר"ק העלמען

מח"ס טהרת יו"ט עשרה כרכים

וטהרת יו"ט על ש"ע או"ח בי"ב

כעת בברוקלין, ג. י.

* * *

שלו' וכט"ס אל כבוד ידידי הרה"ג המפורסם
החסיד המפורסם בנשי"ק וכו' כש"ת מר"ה
חננ' יר"ט ליפא דייטש שליט"א האבדק"ק
העלמען יצ"ו.

בדבר שאלתו אודות ההזרעה המלאכותית
שהמציאו הרופאים לזרוק לרחם אשת איש,
זרע איש אחר, בלא ביאה, התירו בס'
איגרות משה הנדפס כעת להלכה למעשה.
הנה בראותי זה נשתוממתי על המראה,
והוא מבהיל את הרעיון, והיות כי לא
אוכל להאריך כעת, כי כבוד עלי מאוד
הכתיבה, הן מחמת תשות כחי והן מרוב
הטירדות אשר סבבוני, אבל לגודל הפירצה
הנוראה, ראיתי לבאר קצת הלכה זו עכ"פ
בקצרה, ומי שיש לו עינים לראות ולב
להבין ודעתו לשמים, יראה ויבחין אמיתות
הדברים.

לזרע שנזרע שלא בקדושה, רבא אמר גזירה שמא ישא אחותו מאביו ויבם אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפסוד את יבמתו לשוק. ומבואר שם ברש"י ז"ל, שזה ד' חששות, וגבי גר וגזירה לחדא מהני איכא למיחש, כגון לשמא ייבם אשת אחיו מאמו שהוא החשש האחרון מהד' ועיריש.

איכא מבואר בפ"י שלדעת רבא אף במקום שאין חשש שמא ישא אחותו מאביו, גם לא שאר החששות, אלא חשש האחרון בלבד אסור, כי מה שנטה מדברי ר"ג איש והידש הטעם של אלו הגזירות, הוא בשביל הקושי מגר וגזירות, ושם לא שייך אלא החשש האחרון.

איכא מה הוציל מה דבורע נכרי אין לחוש שמא ישא אחותו מאביו, כיון שכל הטעמים האחרים, ג' החששות, כולו איתנהו גם בזרע נכרי, כי אף שאין לו יחוס עם הנכרי, אבל מ"מ אינו בנו ושייכים כל הג' חששות, שהם מענין יבום ומהיתר יבמה לשוק.

ומה שהביא הר"פ רק טעם זה, שמא ישא אחותו מאביו, הוא פשוט דבשביל דשם סגי בטעם זה, לא טרח להביא כל לשון השי"ס, ואף במקום שצריכין למסקנת דברי השי"ס, דרך הפוסקים שמראים מקום לתחלת דברי השי"ס, וסומכין על המעיין שיראה גם המסקנא, ומכשי"כ כשאין צריכין לעניניהם יתר הדברים שלא הוצרכו להעתיק הכל, והעיקר מ"ש הר"פ שדמי זה לדיון הבחנה שבשי"ס, בוודאי דמי לכל הטעמים המבוארים שם בגמ' וא"א לחלק בין הטעמים ח"כ.

וגדולה מזו אית' בברכי יוסף אה"ע סי' א' כמה שהביא הבי"ש ראי' דבנתעברה באמבטי הוי כבנו לכל דבר, מדכתב הר"פ דשייך בזה גזירה שמא ישא אחותו מאביו שי"ס דהוי כבנו, וכתב ע"ז הברכ"י שם דיש לדחות, דהא לשונו הוא, מש"ז של איש אחר קפדינן כי היכי דקפדינן אהבתנה גזירה שמא ישא אחותו מאביו כדאיתא בגמ'. ואיכא י"ל דדילמא האי דקאמר גזירה שמא ישא אחותו מאביו, לא קאי אמאי דקמן אלא סרסא דלשנא דגזירת הבחנה הוא דיהבי טעמא בשי"ס בגזירת הבחנה שמא ישא אחותו מאביו ח"ש כדאיתא

והנה תוכן דבריו בשתי תשובות בפ"י ר' ובס"י ע"א שהחליט בנולד ע"י הכנסת זרע של איש אחר בלא ביאה, שאין בזה חשש ממזרות כלל, ולא שום חשש שתאסר על בעלה, כי אין האיסור אלא הביאה, וכל יסודו על לשון הר"פ שבהנהגות סמ"ק המובא בב"ח וט"ז ושאר אחרונים, במה שאשה צריכה ליותר מלשכב אסדינים ששכב עליהן איש אחר פן תתעבר מש"ז של אחר, שכתב שם שהולד כשר, בראי' מכן סירא שהי' בנו של ירמי' שנולד מבתו ע"י אמבטי והי' כשר, ואף שאעפ"כ איסור הר"פ בשכיבת סדין מטעם אחר דדמי לאיסור הבחנה שאסרו הכולל, שמא ישא אחותו מאביו, בזה הוסיף קולא שאם הי' זרע של נכרי, דאין לו יחוס, ואם טאב הנכרי הו' לא שייך החשש שמא ישא אחותו מאביו ומותר לתתלה, הוסיף עוד לומר דאף בסתם זרע אין לחוש שמא הוא של יהודי, כיון דרובא דעלמא הם נכרים וגם בישראל השומרי תורה ומצות אינם נותנים זרע, ע"כ לא הוי אלא מיעוטא דמיעוטא ויש לילך אחר הרוב, ובס"י י' הוסיף עוד, דאף אם הרופא אומר שהוא משה יהודי, אינו נאמן, העתקתי דבריו בקצרה, למען אוכל לבא על סדר דבריו בדברים ברורים.

הנה מ"ש לדמות דין זה של הזרעה מלאכותית לדינו של הר"פ בשכיבת סדינים ובנתעברה באמבטי, זהו טעות גמור ומחולט, כאשר אבאר להלן בדברים ברורים, אלא מתחלה אכתוב שאף לפי טעותו שמרסה זה לדינו של הר"פ, אסרו הר"פ מטעם הבחנה, אלא שהידש לומר דבורע של נכרי לא שייך טעם זה דשמא ישא אחותו מאביו, אבל מבואר בגמ' יבמות פ' החולץ ד' מ"ג ע"א, על המשנה שצריך להמתין ג' חדשים, אמר רב נחמן אמר שמואל משום דאמר קרא להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו, להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני, פירש"י ז"ל שאין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחד אחריו, והכי גמי קיימא לן כנדריים, וברותי מכם המורדים והמושעים אלו בני ערבובי' מתיב רבא לפיכך גר וגזירת צריכין להמתין ג' חדשים הבא מאי להבחין איכא הי"ג איכא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה

יחסין ד' ע"ג ע"א. כעין זה על גזירה דשמא ישא אחותו. דלא שכיח אלא מעלה עשו ביחסין.

ודמי קצת למ"ש הה"מ על הרמב"ם בס"ב סה' ח"מ הל' י' גבי ט' ציבורין דצריך לבדוק. והשיג ע"ז הראב"ד שם דלא מיחזורתא האי מילתא אלא לענין ביטול. אבל לענין בדיקה ספיקא דרבנן הוא. וכתב ע"ז הה"מ שם. דכן דעת שאר הראשונים כהרמב"ם. וכתב הרא"ה ד"ל שהטעם דאע"ג דספיקא דרבנן הוא. כיון שבדיקת חמץ תחלתה על הספק. החמירו בספקה יותר משאר ספיקות של דבריהם וכן עיקר עכ"ל. וכגון זה הם דברי התוס' בכאן. דכיון דעיקר גזירת הבחנה נתקנה נגד הרוב. לכן לא הקילו בזה גם בשאר ספיקות אף אם המה נגד הרוב.

ובאמת בעיקר הדבר שכתב דרובא דעלמא נכרים. באותן בתי החולים שהמה ברחובות היהודים. רוב הנכנסין ויוצאין שמה המה יהודים. ואין להם שייכות עם רובא דעלמא. גם מ"ש דשומרי הדת אינם משחיתים זרעם ולא נשאר אלא מיעוט דמיעוטא. בעו"ה שומרי הדת המה מיעוטא דמיעוטא ורוב הדור בעו"ה פרוצים. בפרט בענין זה. והגע בעצמך הלא הרי"ם חשש בשכיבת סדין. שזה וודאי מיעוטא דמיעוטא דלא שכיחא כלל. שהרי המל"מ בס' ט"ז מהל' אישות האריך להביא כמה ראיות מהש"ס שא"א שתתעבר אלא בנמר ביאה בכונה. והאי חששא דשמא באמבטי עוברת ליתא ואינה הלכה. ויש מן האחרונים שכתב לתרץ. דאף שא"א שתתעבר כ"א בגמר ביאה. מ"מ באמבטי. כח המים מוליך הזרע ויש מציאות לכא לידי עיבור. אבל דעת הרי"ם ע"כ אינו כן. שהרי מרמה שכיבת הסדין לרחיצה באמבטי וע"כ דסובר דאין הטעם כלל בשביל המים. אמנם בס' בני אהובה מהגאון מהר"י ולה"ה בעל התוס' תי' כל קשיאת המל"מ בטו"ט ובקושי' האחרונה שהקשה המל"מ מהא דאמרינן בגמ' באשה שהלך בעלה למדה"י ושהה יותר מתריסר ירחי שתא דהולד ממזר ומותר בממזרת. ולמה לא ניתוש שמא באמבטי עיברה והולד כשר ואין לא ניתוש שלא להתיר אותו בממזרת. והוכיח מזה דע"כ סברי שאין מציאות שתתעבר באמבטי. וע"ז השיב בבני אהובה

ביבמות. ולעולם בנידון זה דדרך סדין. לא קאמר גזירה שמא ישא אחותו מאביו. יעו"ש שהאריך בזה. הרי דלדעת הברכ"י אף אם אינו כבנו כלל. ולא שייך שם כלל אותה הגזירה שהביא. מ"מ אין קושי' ממה שכתב בשיגרא דלישנא. הגזירה ששיכא באיסור הבחנה דעלמא. ולא הביא שארי הגזירות שכתבו בגמ' באיסור הבחנה. כי העיקר מ"ש לדמות זה לדין איסור הבחנה. וכתב ע"ז כדאיתא בש"ס. וממילא ידעינן דיש לאסור מחמת כל הגזירות המבוארין שם בש"ס. אף במקום דלא שייך הגזירה דשמא ישא אחותו. דבחדא מינייהו סגי. כמו בגר וגזירת. ומכש"כ כדאיכא תלתא. דגרע מגר וגזירת. והב"ש שהביא משם רא"י דהוי כבנו מבן ג"כ דלא נראה בעיניו שטרח להביא גזירה דלא שייך כלל בנידון ידי' ובקצרה הול"ל כדאיתא בש"ס. אבל זה וודאי דאף לדעת הב"ש דשייך מה אותה הגזירה שהביא. אין שום קושי' שם שלא טרח להביא כל לשון הש"ס. וא"א להעלות על הדעת שאין איסור בשביל יתר הגזירות המבוארים שם בש"ס בחדא מחתא יען שלא החכרו בלשון הרי"ם. וכבר נודע דכל היכא שהוציאו הפוסקים דין מהש"ס והראו מקום לדברי הש"ס. צריך לעיין במקור מקומו לשון הש"ס.

גם מה שהוסיף עוד להקל אף בדלא ידעינן של מי הוא. לתלות בנכרי שהם רובא דעלמא. מלבד מה שנתבאר דאין חילוק. דאף בשל נכרי אסור. אבל גם בזה שכתב לילך אחר הרוב בנידון זה. לא אמר כלום. שלא הלכו בזה אחר הרוב. שהרי כל עיקר החשש שמא ישא אחותו בת אביו. הלא אחותו מאביו הוא מיעוטא דמיעוטא בתכלית המיעוט נגד כל נשי דעלמא. ולמה ניתוש שמכל נשי דעלמא תגיע לו אחות אביו. וכן שאר כל הגזירות בזה הם נגד הרוב כמבואר למעיין. ובהדיא מבואר בתוס' יבמות ד' ל"ב ע"א ד"ה רוב. דלא סמכינן בגזירת הבחנה על הרוב. דאלי"כ למה ניתוש שמא היא בן ז' לראשון. למה לא אוליגן בתר רוב נשים דלט' ילדן. אלא ע"כ כ"מ שיכול לבוא לידי ספק החמירו חכמים עכ"ל יעו"ש. ונראה הטעם בזה ע"ד שאמרו בגמ' קידושין ס' עשרה

גם י"ל כיון דקושיית רבא אינה אלא על גר וגירות דכיון דידעינן ודאי מי הוא האב לא שייך בזה הבחנה נראה מזה דברי שאר בשאר נשים. דלא ידעינן כלל מי האב מודה לשמואל דלא הקשה ע"ז מאומה. ועכ"פ הרי"ף והרא"ש הביאו שני הטעמים אף בגר וגירות. ומה"ט הביא המהרש"ל ב"ש"ש סוף פ"ג דיבמות בשם גדול א"י. דעיקר האי טעמא דשמואל שלא יהי מבני ערבובי' שנאמר עליהם וברותי מכם המורדים ופושעים. וכתב שם דאף דרבא אמר גזירה וכו', תרווייהו איתנהו. דהרי"ף והרא"ש הביאו שניהם יע"ש.

וקצת צ"ע כיון דחילא דידי' ממה שהרי"ף והרא"ש הביאו שניהם אי"כ שקולין הם. ולמה אמר בתחלה דהעיקר האי טעמא דשמואל. ואולי כשכיל שסובר דמיפרא זו היינו הך מיפרא דנדרים. שאמרו על בני ערבובי' וברותי מכם המורדים והפושעים. ושם לא הביאו בגמ' שום חולק ע"ז. ע"כ נראה דהוא העיקר. וכן מורה לשון רש"י ד"ל שכתב על מיפרא דשמואל. והכי נמי קי"ל בנדרים. משמע דקי"ל כן להלכה. וכן הוא הלשון בנימוקי' שם. אלא כתב דלא יהי סתירה ע"ז מדברי רבא שאמר טעם אחר. ע"כ אמר דשניהם אמת. כיון שהרי"ף והרא"ש הביאו שניהם.

ומלשון הרמב"ם השורע נראה קצת דסברי דהעיקר הוא כדעת שמואל. שהרי לשון הרמב"ם ד"ל בפ"א מהל' גירושין ה"ה. ואפי' גר האשתו שנתניירו מפרישין אותם תשעים יום כדי להבחין בין זרע שנורע בקדושה לזרע שלא נורע בקדושה. וכן הוא הלשון בשורע אה"ע סי' י"ג ס"ה. וטעם זה הוא דעת שמואל שהרי רבא מתיב ע"ז דלא שייך הבחנה אלא היכא דלא ידעינן כלל מי הוא האב. ואלו הי' סוברין כרבא הול"ל טעמא של רבא. דשמא ייבם אשת אחיו מאמו. אך אפשר דשיגרא דלישנא הוא. דבשכיל הך חששא דשמא ייבם אשת אחיו מאמו צריכין לידע אם הוא זרע שנורע בקדושה או זרע שלא נורע בקדושה חז דחוק. ובכ"מ על הרמב"ם בדין הבחנה כתב המקור ח"ל. כפ' התולץ בגמ' יהב טעמא משום דכתיב להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו. ופירשי' ד"ל שאין השכינה שורה אלא על הודאים שזרעו

דבסתמא אין חוששין לעיבור באמבטי אלא שם בחגיגה בעובדא דב"ז שהרי בתולה לפניך. יע"ש בנועם דבריו.

ועכ"פ לכל הדיעות אף אותן דסברי דיש מציאות להתעבר באמבטי. אבל מ"מ הוא מיעוטא דלא שכיחא. שבסתמא אין חוששין לזה אף לגבי איסורא דאורייתא להתיר הולד במזמת. וע"י בתשרי דברי מלכאל ח"ד סי' ק"ו. דאף שאמרו בחגיגה ט"ו. דבבתולה שעוברת לא תלינן בדשמואל דשמואל לא שכיחא. רק תלינן באמבטי. נמצא דאמבטי שכיח טפי מדשמואל. צ"ל דשמואל לא שכיחא כלל. ואמבטי אף ששכיח יותר מדשמואל. מ"מ הוא ג"כ דבר שאינו מצוי. שאינה יכולה לטעון שנתעברה באמבטי. אלא התם בחגיגה שהוא הכרח לומר כן. נמצא דבשכיבת סדין שתתעבר מהורע הנמצא שם. הוא מציאות רחוקה שאין חוששין לזה בסתמא. ובודאי הוא גבד הרוב. ואעפ"כ חשש לזה הרי"פ. כיון שנגע לאיסור הבחנה. וצ"ל בשכיל שרואין דבאיסור הבחנה לא סמכו על הרוב כמיש התוס'. אי"כ היאך ניקל בסברא לסמוך על רוב נכרים. דידוע דשכיח פריצי ישראל טפי טובא. ממצואות עיבור ע"י סדין.

גם יש לדון בספק זה. אם הוא של נכרי או של ישראל. שיש לו דין קבוע וכמחצה על מחצה דמי. דבאסופי הנמצא בשוק אמרי' דמ"ה אין לו דין קבוע. יען שנמצא בשוק הוי כמי שאיתא ובנמצא הלך אחר הרוב. ע"י ב"ש סי' ד' ס"ק ג"ד. משא"כ כאן נעשה הכל במקום קבוע ונולדו הספקות והשאלות הכל במקום קבוע. והיות כי פרט זה צריך אריכות גדולה לבאר דין קבוע. בזה לא אוכל כעת להאריך כ"כ. בפרט שאין ג"מ כ"כ לדינא בג"ד. כי בלא"ה גם של נכרי אסור כמבואר ויתבאר עוד בזה.

ובעיקר דין הבחנה מבואר בגמ' שני טעמים. דשמואל דרבא. כאשר העתקתי לעיל. והרי"ף והרא"ש הביאו שתי הטעמים ונראה מזה דסברי דשניהם הם הלכה. כי לא הביאו מה שאינו להלכה. ויוכל להיות דסברי דלא פליגי שמואל ורבא. אלא מא"ח ומא"ח ולא פליגי. ואף דמתיב רבא אדשמואל מ"מ אחרי שתירצו לו. י"ל דקבל אלא שהוסיף עוד טעם.

ידעינן בוודאי שהבן הוא מזרע ישראל, אלא שלא ידעינן מי הוא האב. וע"כ הוי בני ערבובי' שאין השכינה שורה אלא על הוודאים, ובגד ואשתו שנתגירו שם ידעינן בוודאי מי הוא האב שהם איש ואשתו מעולם. אלא בשביל דלא ידעינן זמן זריעתם, הוי ג"כ ספק אם זרע נכרי או ישראל, ובשביל ספק זה בלבד הוי בני ערבובי' לדעת שמואל. וא"כ בניד דהוי ספיקא בכפילא, דלא ידעינן מי הוא האב, וגם לא ידעינן אם הוא זרע נכרי או ישראל, הוי וודאי בני ערבובי', וגרע משאר הבחנה דעלמא שאין בו ערבובי' כ"כ, ובכה"ג לא מצינו שום היתר.

וי"ל עוד דהנה הרדב"ו בתשרי ס"ו רס"ד כתב בענין הבחנה, דדעת הרמב"ם ז"ל שהוא מדאורייתא, דכתיב להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו, ודעת התוס' דאסמכתא היא ואיסור הבחנה הוא מדרבנן, ושוב כ"י לצדד דאפשר לפרש גם בדברי הרמב"ם שהוא מדרבנן, אבל פשט לשונו הוא דבראמי' לילד הוי דאורייתא, וסיים דהכי משמע מדמייתינן קרא להיות לך לאלקים וגו' עכ"ד יעיי"ש. ומשמע מזה שלא נראה בעיניו הגמ' דהוי אסמכתא כדעת התוס', אולם רוב גדולי האחרונים נוטים לומר שהוא דרבנן, ובאמת אם הוא דרבנן אינו מובן כ"כ הלשון בדרשת חכ"ל, להיות לך לאלקים שאין השכינה שורה אלא על הוודאים, דאיכ' הטעם הוא בשביל השראת השכינה ושכשכיל זה נאמר על אלו הבנים, וברותי מכס המורדים ופושעים, ולא מצינו גזירת חכמים בכה"ג.

ועוד דהא הקשו התוס' במס' ביב ד' ס"ו ע"א ד"ה מכלל, למ"ד כולו שאוב דרבנן אמאי גזרו כלל בשאיבה, דבשלמא אם כולו דאורייתא גזרו ג' לוגין אטו כולה, אבל כשכולו דרבנן אמאי גזרו, ותי' דהויא גזירה שמה יטבול בכלי, אלמא דלא שייך גזירה אלא אם יש כעין זה בדאורייתא, וא"כ כאן בשלמא לדעת רבא שהוא גזירה שלא לבוא לירי ערו' דאורייתא, שפיר שייך גזירה, אבל לשמואל שלא הזכיר כלל מאלו הגזירות של עריות, ולא אמר הטעם אלא בשביל השראת השכינה, ואם כל הענין זה הוא דרבנן, אמאי גזרו בזה, ונראה דעיקר הדרשה מה שדרשו חכ"ל

מיוחס אחריו עכ"ל, ולא הביא כלל טעמא דרבא, ומשמע מזה שהבין מדברי הרמב"ם דסובר טעמא דשמואל עיקר, ועי' רמב"ם פ' כ"א מהל' איסורי ביאה שכתב שם, מי שלא שהתה אחר מיתת בעלה תשעה חדשים והרי הבן ספק, כל אלו הבנים הילודים מהם הם המורדים והפושעים שיסורי הגלות בוררין אותם, ומבואר בזה שסובר עכ"ם גם כדעת שמואל, שהבחנה היא הכרה, שלא יהי' הבן ספק ויהי' ח"ו מאותן שיסורי הגלות בוררין אותן.

ובשביל זה אני תמה על הביש בריש ס"ו י"ג שכתב, נראה דהלכה כרבא, גם י"ל אפי' לשמואל ליכא איסור דאורייתא ולימוד זה רק אסמכתא, ומה נראה דבתחלה רצה לומר דהלכה רק כרבא ולא כשמואל, והאיך אפשר לומר כן, כיון דהרי"ף והרא"ש הביאו את שניהם, וכן הוא דעת הרמב"ם, מנין לקח זה לומר דאין הלכה כשמואל נגד הראשונים ז"ל, ואולי בשביל שבתחלה הבין מדברי שמואל שהוא מדאורייתא שלמד מקרא, ודעת התוס' הוא שאינו אלא מדרבנן, כמ"ש הרדב"ו בתשובותיו ח"ב ס"ו רס"ד, ויש פוסקים שהביאו עוד הוכחות שהוא מדרבנן, וע"כ שפס מזה שהוא דלא כשמואל, אבל אח"כ כשכתב דגם לשמואל י"ל שהוא מדרבנן, תו אין עוד הוכחה דהלכתא כרבא, ועדיין דבריו צ"ע ואינם מובנים, שוב ראיתי בערוך השלחן אח"ע ס"ו י"ג, שהביא שני הטעמים באיסור הבחנה, וכתב אח"כ ורבא ושמואל שם לא פליגי, דהרי"ף הביא שניהם ועכ"ש וצ"ע, הנה העיר בזה דדברי הביש צ"ע, ולהלכה ודאי הרי"ף והרא"ש יוכיחו שהביאו שני הטעמים.

והט"ו בס"ו י"ג על הך דיבא שתמתין צ"י יום כ' ע"י בגמ' ב' טעמים ומבואר בזה שסובר כ' הטעמים כדברי המהרש"ל ביש"ש, וכן דעת כמה פוסקים, ועכ"ם זה ידוע שרוב הראשונים ואפילו האחרונים סברי, שדברי שמואל הם הלכה, וא"כ בניד לא הוציל כלום, במה שתולה הזרע בנכרי, דעכ"ם כיון דלא ידעינן מי האב, זהו האסור לדעת שמואל, וכשהבן הוא ספק, כתב הרמב"ם ז"ל שהוא מהבנים שיסורי הגלות מבוררין אותן, ובניד הוא ק"ו ביב של ק"ו, דבגמ' מצינו שני מיני הבחנה דבשאר כל הנשים שנתגרשו ונישאו תוך ג' חדשים

מקרא, שאין השכינה שורה על הספינק
 דהוי בני ערבוביא. זה דרשה גמורה מה"ת.
 ואעפ"כ לא קשה מ"ש התוס' בהבנתה
 שהוא דרבנן. דבענין הספקות שקראו במס'
 גדרים ד' כ' בני ערבוביא. פי' הרא"ש
 ז"ל שיש לו גשים הרבה ואינו יודע על
 איזה מהן בא. והר"ן פי' שבאו עלי' כמה
 בני אדם. וברשי' שם הביא שני הפירושים
 הג"ל והוסיף עוד פי' שלישי. שהוא ספק
 בן ז' לאחרון או בן ט' לראשון. אמנם
 יש חילוק גדול בין אלו הספינקות. דהספינקות
 שכתבו הר"ן והרא"ש הם ספינקות גמורים.
 אבל הן ספינקא דהבנתה. כבר הבאתי דברי
 התוס' ביבמות ד' ל"ג. שאין זה ספק. כיון
 דרוב גשים לט' ילדן אוליגן בתר רובא.
 אלא שהחכמים החמירו בזה כל מקום שיכול
 לבא לידי ספק. וזה אפשר בגזירת
 חכמים שכי"ס מצינו שגזרו אף בספינקות
 רחוקים. אבל לא נראה להם שיהי' זה
 מה"ת. ואין ללמוד מאותה הדרשה אלא
 בספינקות גמורים.

ואולי יש להעיר בזה מפלוגתת הראשונים.
 אם רוב הוא מטעם וודאי או שהוא עדין
 ספק. אלא שספק כזה התיירה התורה. וע"כ
 הביא השי"מ בכ"מ דף ו' גבי קספ' א'
 לתוך המננים. דכיון שאמרה התורה עשירי
 ודאי ולא עשירי ספק גם הוא בכלל ספק.
 ודעת התוס' שם אינו כן. ולא ראיתי
 להאריך בפרט זה כעת. אבל זה דאי שיש
 חילוק בין ספק גמור לספק שהוא נגד
 הרוב. וא"כ מיושב היטב דעיקר הדרשה
 הוא דרשה גמורה מה"ת. כמ"ש הרדב"ז.
 דכן נראה לשון השי"ס. ואעפ"כ סברי התוס'
 דהבנתה אינו אלא גזירה דרבנן. יען שהוא
 נגד הרוב. דאין רא"י משם. אלא שגזרו
 ע"ז אטו הספינקות הגמורים. ואסמכוהו אהך
 דרשה.

והנה מצינו כ"פ בשי"ס וראשונים אין
 ספורות למו. שלמדו הלכות ממ"ד ולא
 קי"ל כותי' ולא כהחולק עליה. אם הוא
 נוגע בענין שאינו מבואר בפ"י כדברי
 החולק שחולק עליו גם באופן זה. דז"ל
 החכ"צ בסי' קל"ד באמצע התשובה. דבר
 ברור הוא לרגיל ובקי בדרכי התלמוד.
 שאין לנו לחדש ולכדות מלבנו מחלוקת
 בין תנאים ואמוראים. כ"א במקום ובענין
 שהם חולקים בוודאי לא זולת. זה אחת

ועוד יש בזה איסור חמור מה שאינו
 בדינו של הר"ם. שהרי בזה מוציאים זרע
 מאנשים אחרים. והוא בעצמו כתב. ששומרי
 תורה אינם גותנים זרע. וא"כ אם ח"ו
 נתן היתר לעסוק בהורעה מלאכותית.
 יתרכו הפעולות להוציא זרע מאנשים במזיד
 ובשאת נפש. והוא איסור חמור ונורא. ר"ל.
 הארכתי בזה לבאר. שאף לפי דבריו
 שהבין מדברי הר"ם שאין בזה שום חשש
 עריות וממזירות. מ"מ עדין הוא איסור
 חמור. אבל באמת מעיקרא דדינא מירכא.
 והוא דחה בחזקת היד שא"א לומר בזה
 חשש ממזירות. מחמת שהוא נגד דברי
 הר"ם. כאילו הי' מבואר כן כדבריו. אבל
 באמת אין בדברי הר"ם מדובר מנ"ד. לא
 מיני' ולא מקצתו.

והנה ז"ל הר"ם כפי המובא בב"ת וט"ז
 ירד סי' קצ"ה. ורמז עלי' הבי"ש אהע"ז
 סי' א'. אשה נדה יכולה לשכב אסדיני
 בעלה ונזהרות מסדינים ששכב עליהם איש
 אחר פן תתעבר משי"ז של אחר. ואמאי
 אינה חוששת פן תתעבר בנידותה משי"ז של
 בעלה ויהי' הולד בן הנדה. והשיב כיון
 דאין כאן ביאת איסור הולד כשר לגמרי.
 אפילו תתעבר משי"ז של אחר כי הלא בן
 סירא ודאי כשר הי'. אלא דמשי"ז של איש
 אחר קפדינן אהבנתה וכ"י.

הנה העתיקו דבריו בקצרה. והברכ"י

יותר מי"ב חודש דהוי הולד ממזר ודאי ומותר בממזרות. ולא חששו כלל שמא באמבטי עיברה והולד כשר, אף שהוא איסור חמור מדאורייתא של נשואי ממזרות. והאיסור שאינו בחזקת ממזר כתב הרא"ש בקידושין פ"ו דטעמו שמא בא ע"י שם, וע"י ב"ש ס"ו ד' ס"ק ט"ו. דאע"ג דאם התנה ע"מ שתעלה לרקיע הוי תנאי שא"א לקיימו, אע"ג דיכול לעלות ע"י שם, כמיש בתוספתא להכשיר הולד שאני יעיי"ש. אי"כ רואין מזה שבקשו בזה דרך רחוקה בתכלית הריחוק, ואעפ"כ לא עלה על דעת שום פוסק לומר שמא באמבטי עיברה, וע"כ שהוא בגדר מיעוטא דמיעוטא שאין לחוש לדבר, וכל החולקים על המל"מ הוא אך במה שאמר שאין שום מציאות לדבר, אבל כו"ע מודי שהוא עכ"פ מציאות רחוקה, ומה שכתב הר"פ ליהרר בזה משום הבחנה, כבר נתבאר דבהבחנה גזרו חז"ל כ"מ שאפשר לבוא לידי ספק, אף אם הוא רחוק, אבל מה"ת בורדאי שלא עשתה שום סרך איסור במה שלא חששה למיעוטא דמיעוטא כה"ג שאינו עולה על הדעת ואין לגזור על הולדות משום גזירה דהבחנה, שאין לנו להוסיף על הגזירות אלא מה שמבואר בגמ', והבו עלה דלא להוסיף עלה, ואי"כ מסברא הולד כשר, גם אין לאסרה על בעלה, כיון שלא עשתה העבירה במעשה כלל, ואף בנבעלה במעשה, אם הי' תחלתה באונס אף שסופה ברצון, אמר רבא בכתובי ד' נ"א שאפי' היא אומרת הניחו לו שאלמלא נזקק לה היא שוכרתו מותרת מי"ט יצר אלבשה, וכן הלכה, אי"כ כשי"כ בכה"ג, ומה שהוצרך להביא רא"י ע"ז מבן סירא, משום דבכל מילתא דתליא בסברא עדיין יש לפקפק, כמו דאמרינן בגמ' גיטין ד' ל"ז ע"א, בשטרא דהיה כתב בי' אחריות נכסים דפסק ר"י אינו משמט, וכשבא לפניו מעשה אמר דמשמט ושאלו ר"א והאמר הוא דאמר אינו משמט, א"ל וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה, ופירשי' דל מדמין נראה בעינינו וכמדומין אנו ולא שמענו מרבתינו וכו', ולכן לא סמך גם בזה על הסברא בלבד, אלא הביא רא"י מוכרחת מבן סירא שכן הקבלה שהיתה הורתו באופן זה, אבל ודאי שאין להביא רא"י מבן סירא להיכא שעשאו במזיד ובשאט נפש, להכניס

אה"ע ס"ו א' אות י"ד הביא שהאלקים אנה לידו קובץ ישן נושן על קלף כ"י ושם נכתב הגה' זו של הר"פ בלשון מבואר יותר כאשר העתיקה עיי"ש, וכתב שם בלשונה, דליכא ביאת איסור ועבירה הולד כשר, דאלי"כ לא מצינו דינו ורגלינו בבית המדרש, דודאי בן סירא הי' הורתו בענין זה, וכשנתבונן בהך עובדא דבן סירא באמבטי, ובעובדא דהר"פ בסדין, הרברים ברורים ומובנים היטב, דבפסולי הולדות קי"ל אין ממזר אלא מחיובי כריתות, ואף למיד גם מחיובי לאוין, מ"מ אין ממזר אלא בנעשה עבירה חמורה שיש בה עונש גדול, וכשנעשה זה המעשה אף בשוגג ובאונס הוי ממזר, דלא חילק הכ"י, ובשוגג באמת צריך כפרה, ואף באונס שרחמנא פוטרו, מ"מ נעשה המעשה ע"י המאנס וכדומה, ובמתעסק שלא נתכוון כלל להמעשה אף שעשאו אלא שהי' בדרך מתעסק, מבואר בגמ' סנהדרין ד' ס"ב וכריתות י"ט, דהמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, וכמה פירושים יש מה הוא מתעסק, ע"י בהה"מ פ"א מה' אי"ב הל' י"ב, שהביא שני אופנים במתעסק וכתב שם דפשוט הוא, שכ"ז אינו אלא לענין קרבן, אבל לענין מלקות או מיתה, אין חיוב בלא מויד והתראה, מבואר מזה שמה שנעשה דרך מתעסק הוא פחות הרבה משוגג, דלולא הטעם דנהנה לא הי' צריך להביא קרבן, ונמצא שלא הי' צריך כפרה, מדכתבו הטעם אך בשביל שנהנה, ומעתה כשנתעברה באמבטי או בסדין, דלא עשתה שום מעשה כ"ד, אף לא בדרך מתעסק, אלא נעשה מאליו אף בלי ידיעה כלל, וזה וודאי פחות אף ממתעסק, דלכל הפירושים במתעסק עשה עכ"פ המעשה, אבל בכאן לא עשתה מאומה, גם אינה יודעת כלל אם נעשה, ומג"ל לעשות הולד ממזר בכה"ג שלא הי' שום סרך איסור ועבירה בדבר משום צד, ואין לומר דמה שנכנסה לאמבטי או שכבה על הסדין זה הוי מעשה ועבירה, הלא אין ספק דמה"ת אין בזה שום איסור, דכבר הבאתי דברי הבני אהובה ועוד כמה פוסקים, דהעיבור באמבטי הוא מציאות רחוקה בגדר מיעוטא דמיעוטא, ואין חוששין לזה כלל מעיקר הדין, דמשי"ה אמרו בה"י בעלה במדה"י

זרע איש אחר לתוך אשת איש ח"ו, ולהמציא חדשות שאין האיסור כלל בהכנסת הזרע, אלא האיסור הוא הביאה ותו לא מיד, ולהלן אבאר מדברי הראשונים ז"ל, שאדרבא עיקר האיסור הוא הכנסת הזרע לא הביאה, והאיך ה"ו אומר ע"ז, דאליכ לא מצינו ידינו ורגלינו בכיהמ"ד מכן סירא, הלא אופן זה לא דמי כלל לבן סירא, דלא ה"ו שם שום מעשה בפועל וע"כ שגם ה"ר"ם לא אמר זה אלא יען שמירי בעובדא דידי בשכיבת סדין, שג"כ לא ה"ו שום מעשה לאיסור כמו בבן סירא.

וכל ראייתו הוא אך מלשון ה"ר"ם במ"ש דאין כאן ביאת איסור, ומדוחיך תיבת ביאה, בזה תלה שאין האיסור אלא הביאה לא זולת, אבל האמת הוא בכונתו בשביל שאין שם שום מעשה לאיסור, ומה שהזכיר תיבת ביאה אפשר לומר בשני פנים, ראשית י"ל כמו במתעסק שפלה ה"ו צריך כפרה אלא בשביל שנהנה, אפשר דגם בכה"ג אף שלא נעשה שום מעשה, אולי ה"ו מציאות ע"י ביאה בכה"ג ה"ו חייב בשביל שנהנה, אבל כשלא ה"ו לא מעשה ולא ביאה אין מקום לחיוב, אבל יותר פשוט שאין שום סרך רא"י מתיבת ביאה שכתב, כי אותה ההורעה המלאכותית להשים זרע איש בתוך מעי האשה ע"י בני אדם, באופן שתוכל להתעבר, היא המצאה חדשה שהמציא בדורינו, ולא ה"ו מזה ידיעה בדורות שלפנינו, ולא בא לכלל מעשה מעולם, להביא זרע לתוך האשה במעשה מסוין כ"א ע"י ביאה, לכן אמר הלשון שלא ה"ו ביאת איסור, ר"ל שלא ה"ו הזרע ע"י מעשה איסור שאין זה אלא בביאה, אך בא מאליו בלי שום מעשה, ולא נעשתה שום עבירה ואיסור כנו"ל, ודרך החכמים בלשונם כן, כמו שאמרו במ"י שבת במשנה ד' ס"ז ע"ב, הבנים יוצאים בקשרים ובני מלכים בוזגין וכל אדם, אלא שדברו חכמים בזה, והא דאף שה"י מציאות גם לשאר בני אדם לילך בוזגין, מ"מ נקוט בני מלכים יען שה"י מנהג זה בבני מלכים, ולא חייש דילמא אתי למטעי דבני מלכים דוקא, דמצינו כן בשי"ס ופוסקים לאין מספר שדברו בזה ולא דייקנו מלשונם דאתי למטעי דייקא בלשון זה, ומכש"כ בהך שלא ה"ו אז שום מציאות להביא זרע באופן

אחר כ"א ע"י ביאה, ע"כ בודאי אין לדיוק מלשון ביאה, שדבר בזה האופן שה"י אז מציאות להביא זרע לתוך האשה במעשה, ובלשון המועתק בברכ"י בהגה זו של ה"ר"ם כתב דליכא ביאת איסור ועבירה, ולא הספיק בלשון ביאה בלבד, אלא הוסיף עוד ועבירה, וזה מורה ג"כ שהכוונה היא שלא נעשה שום עבירה, כי גם הכנסת זרע במעשה לא נעשה.

והנה בני אהובה שם באמצע הדברים כתב בדין שכיבת סדין שאין ללמוד מאיסור נדה לאיסור א"א, דבגדה לא מצינו בתורה אלא איסור הביאה, ולא הזכיר שם זרע, משא"כ באשת איש, שכבת זרע כתיב, וה"ו בא למעט זרע מאיש אחר, ובתחלה חשבתו שאמר זה מסברא דנפשי, אבל ראיתי אח"כ שמבאר זה יותר בדברי הראשונים ז"ל, וז"ל הרמב"ן בפ' אחרי עה"כ ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע, אפשר שאמר לזרע, להזכיר טעם באיסור, כי לא יודע הזרע למי הוא ויבואו מזה תועבות גדולות ורעות לשניהם, ולא הזכיר זה בעונש, כי אפילו הערה בה ולא הוציא זרע יתחייב, ולכן אמר בסוטה ושכב איש אותה שכבת זרע, כי בעבור הזרע תה"י קנאנו, וכן בשפחה תרומה הזכיר זרע, כי האיסור בעבור שיוולד זרע מן השפחה עכ"ל.

א"כ מבואר בזה דעיקר האיסור הוא הזרע שמכניס בה, לא הביאה, אף שהביא שם בעצמו, שגם בביאה לכד מתחייב בעונש, אף שלא הוציא זרע, אין זו קושי, כיון דרובא דרובא של הביאות מביאים לידי הוצאת זרע, לא חילק הכ"י ואמר כל הביאות הראויות להוציא זרע, וע"י תוס' יבמות ד' ו' ע"א ד"ה שכן שכתבו, דכיבוד אב אפי' עוסק בגוף מצוה לא דחי, משום דרוב עניני כיבוד רגילים להיות ע"י הכשר מצוה, קאמר רחמנא דלא דחי בכל ענין, ה"ו דהתורה אמרה במצות ובאיסורין על הרוב, ולשון הרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מהא"ב, כל הבא על הערר דרך איברים או שחבק ונשק וכו', ה"ו זה לוקה מה"ת ונאמר לא תקרבו לגלות ערו, כלומר לא תקרבו לדברים המביאים לידי גילוי עריות, וחז"ן לדעת הרמב"ם שאמר הכ"י כל מיני קירוב בשר בשביל שמביא לידי גילוי עריות, הכ"י קורא ע"ז לגלות ערו, אף אם אינו

הטעם הוא בשביל הזרע שלא נדע של מי הוא. והגם שהוא פלוגתא אם דרשינן טעמא דקרא. מימ לדברי הרמב"ן שכתב דמשיה כתב הקרא לזרע להודיענו טעם האיסור שהוא בשביל הכנסת הזרע. ואיכ הטעם מפורש בקרא. ובמפורש בקרא כריע מודו דדרשינן טעמא דקרא. עי' ב"מ ד' קט"ו. גם כתבו הפוסקים דלחומרא כריע מודו דדרשינן טעמא דקרא. ואין הפלוגתא אלא בלקולא. אבל אין נימ לפלפל בזה.

ובאמת בטעמי המצות יש עוד הרבה טעמים נסתרים שאינם ידועים אלא לחכמי האמת. ויש עוד בהם ענינים גבו' מעל גבו' מה שלא נתגלה עדיין לשום ברי'. והחקר אלוקי תמצא. אבל גם הטעמים הפשוטים אמת כמו שכתב הרא"ה ז"ל במקום אחר. ואין להאריך בזה.

אבל עכ"פ זה ודאי ברור לדעת הרמב"ן והרא"ה ז"ל הוא. שיתחייב בהכנסת זרע אף בלא ביאה. שאילו היו סוברים שאין חיוב בהכנסת זרע בלא ביאה. לא היו כותבים טעם שהוא ממש חוכא וטלולא. דהאיך אפשר לומר שאיסור הביאה הוא בשביל הזרע. אם הכנסת הזרע אין בה חיוב כלל. ועי' שדעתם ז"ל שפיקר האיסור הוא בשביל הזרע לא בשביל הביאה. ואיכ אף אלו הי' מבואר בדברי הר"ם להתיר בכה"ג. לא הי' בכתבו להכריע נגד דברי הרמב"ן והרא"ה.

אבל באמת אין שום סרך ראי' להתיר גם מדברי הר"ם לא מיני' ולא מקצתי'. כאשר ביארתי דבריו. שהעמיד יסוד להתירא מעובדא דבן סירא שלא הי' שום מעשה כלל וכלל לא. ואלו הי' לומד מבן סירא להתיר לעשות מעשה בידיים היינו כמתמיהים דלית נגר ובר נגר דיפרקיני'. דהאיך אפשר ללמוד להתיר לעשות מעשה במזיד ובשאט נפש מדבר שלא הי' בו שום עשי'. והקב"ה אמר לשרו של ים וכו' אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון. ומכשי"כ שאין לדון מה שלא נעשה אף בשוגג ובאונס הוא פחות ממתעסק. למה שנעשה במזיד ובשאט נפש. אבל ודאי לא עלה על דעתו לדבר ממה שלא הי' מציאות בזמנו. ולא דיבר אלא מעובדא דידי'. שדמי ודאי לעובדא דבן סירא. ותיבת ביאה אין בה שום דיוק כלל ומתפרשת היטב כמו שכתבתי

בא אח"כ לידי גילוי עריות כלל. מימ כיון שהודרך הוא שמביא לידי כך אסרו הב'. ובביאה שראוי' להזריע זרע. שבוודאי קרוב הרבה יותר שמביאה לידי הוצאת זרע. לא חילק הב' וענשו עי' בעונש כרת. כמו שלמדו זה חכ"ל מקראי. ורוב טעמי האיסורין שכי' הרמב"ם ז"ל בס' המורה. הם בשביל שמביאין או לידי עי' או לידי איסור אחר חמור יותר. ואמרו חכ"ל בבן סורר ומורה שנהרג על שם סופו. דכיון שמבקש לימדו סופו שיעמד על פרשת דרכים ומלססם את הבריות. אף שוודאי יש מציאות שלא יבא לידי כך. שהרי אפשר שיחזור בתשובה או שירוויח הרבה ממון במימ ולא יצטרך להיות עומד בפרשת דרכים. אבל כיון שע"פ רוב דרך זה מביא לידי כך. החמירה התהי"ק לחייבו בכך.

ובביאה שאינה ראוי' להזריע. כמו משמש כאבר מת וכדומה. אמרו חכ"ל שאינו חייב. וילפינן מדכתיב שיז עי' יבמות ג"ה ועוד בכמה מקומות בשי"ס. והפי' הוא לדעת הרמב"ן דכיון שגילה לנו הקרא דטעם האיסור הוא בשביל הכנסת הזרע. לכן אין לחייבו אלא בביאה שראוי' להזריע. דאף שלמדו מקראי לחייבו אפי' לא הוציא זרע. מימ אין החיוב אלא בראוי' להזריע. דאו הדרך ברובא דרובא שבא לידי הוצאת זרע. משאיכ' בביאה שאינה ראוי' להזריע. ואין להאריך בזה אלא כתבתי להבנת דברי הרמב"ן. שלא יהי' מקום להתעקש. וכעין זה כתב גם הרא"ה ז"ל בס' החינוך מצוה ל"ה בלא דלא תנאף ח"ל. משרשי מצוה זו כדי שיתיישב ישוב העולם כאשר חמץ חטם. והשם ב"ה רצה שיהי' כל עולמו עושין פירותיהן כא"א למינהו. ולא שיתערבו מין במין אחר. וכן רצה שיהי' זרע האנשים ידוע של מי הוא ולא יתערבו זעין. ועיי' ש שהאר"ך. וכתב אח"כ שטעם איסור הקרובים שאסרה התהי"ק הכל עיקר סיבת הניאוף. שלא יכירו בני אדם קרובותיהם. ולבסוף כתב מלבד שיש באיסור הניאוף בא"א צד גול. וגם הוא סיבה לאיבוד נמשות. כי הרבה בטבע בני אדם שמתקנאים על ניאוף בת זוגם עם אחרים ויורדים עם הניאוף עד לחייו. וטעם האחרון הוא טעם גם לאיסור הביאה בלא זרע. אבל מבואר בדבריו שפיקר

כלי שום דוחק וגמגום.

ובאמת אדרבא גם מדברי הר"ם יש ראיה לאיסור שהרי הוצרך להביא ראיה לדינו מכן סירא. אי"כ לולא הראיה מכן סירא הי' חושש גם בעובדא דידי' שלא הי' מעשה כלל לחשש ממזירות. אי"כ אין לך היתר אלא כמה שדמי לעובדא דבן סירא. לא בכה"ג שאין לו שום דמיון כלל. ודברי הרמב"ן והרא"ה ז"ל ברורים בטעמם. שעיקר האיסור הוא הכנסת הזרע.

הן אמר שבפרט זה של הבנת דברי הר"ם טעו עוד איוה אחרונים כמובא באוצר הפוסקים. ואין אותן הספרים בידי לראות בהם טעמם ונימוקם. אבל בדורות שלפנינו לא הי' עדין המצאה זו. לזרזק זרע מאיש אחר. ע"כ לא נתבאר הדברים. ועכשיו בדורותנו בעריה עלולים לטעות מחמת הלשון ביאה שבדברי הר"ם. אם אינם מעינים כל הצורך. גם כפי הגראה אישטמיטתי דברי הרמב"ן והרא"ה. ואחר העיין לפעני' הדברים ברורים בלי ספק כמו שכתבתי.

נמצא דלדינא. המביאים זרע של איש אחר לתוך א"א. עוברים על איסורי עריות של איסורי כריתות ר"ל. והאשה נאסרת על בעלה והולד ממזר. השי"ת ירחם על עמו ישראל שישתקע הדבר ולא יעלה על לב אדם מישראל לרבר מתועב כזה. להרבות טומאה וממזרות וערבובי' בישראל. וברוב רחמי' חסדיו ית"ש יצילנו ממכשולות נוראות כאלה. ר"ל.

מיש באגרות משה סי' י'. שמובא באוצר הפוסקים שהגאון מהרש"ם כח"ג סי' רס"ח התיר לכתחלה. להר"ם. כי מבואר שם בפ"י בדבריו דמירי רק בחריקת הזרע מבעלה. לא ח"ו מאיש אחר. וגם בזה אף שמצד להתיר. מ"ם סיים שמתומר האיסור רצונו רק באופן שיסכימו עוד ב' רבנים יראי ה'. ושלא לעשות מעשה רק ע"פ חקירת חכם וירא ה'. אשר יראה הענין שהוא שעה"ד גדול יעיי"ש. וכזמנו צוחו עליו גם בזה הרבה מבאוני זמנ. אבל להתיר לעשות מעשה מזרע איש אחר. זה לא עלה על לב מעולם. ואף מה שמביא באוצר הפוסקים דעת מי שטעה בהבנת דברי הר"ם שאין הולד ממזר. מ"ם הביא לשונו שכתב בפ"י. דאף שאין הולד ממזר מ"ם חלילה

לבת ישראל להפקיר עצמה להונות המלאכותית שהמציא הרופאים. והלא גם הר"ם בעובדא דידי' בסדין ששם אין הולד ממזר ואעפ"כ אסרו ובניד דנעשה במזיד ובשאט נפש. לפעניד הדברים ברורים כמו שכתבתי. וכל מעיין ישפוט בצדק.

ואגב ראיתי עוד באגרות משה שם סי' ע'. שהתיר בפשטות להוציא זרע לבטלה ליתנו לרופאים לבדיקה. והביא ראיה מגמ' יבמות ד' ע"ו שהתירו לעשות כן בספק כרות שפכה. וכתב עוד שהוא כשי"כ מהך עובדא דגמ'. דהתם הי' יכול ליקח גיורת. הנה בתשו' מהרש"ם סי' רס"ח הג"ל. ישב על מדוכה זו והביא שכתב בכמה תשובות שאין לסמוך על הרופאים שרצו ליתן להם הזרע להבחין. וכתב כמה טעמים דלא דמי להא דביבמות גבי כרות שפכה. וסיים שתלילה להקל בענין חמור כזה. לסמוך על השערותם על צד ספק יעיי"ש. ולפע"ד גם מלבד אלו הטעמים שכתב במהרש"ם. אין לו שום דמיון כלל להך דיבמות. דהתם מיירי בספק כרות שפכה. שא"א לו לישא מחמת ספק. דמלבד שהוא אצלו ספק גמור של חיוב דאורייתא. דשמא אינו כרות שפכה הוא מחויב במצוה רבה דפ"ו. ויושב ומבטל כל ימיו ספק חיוב דאורייתא. דבכל יום ויום שאינו נושא אשה עובר ע"ז. אבל עוד יותר מזה דביושב כל ימיו גלמוד בלא אשה. הנה אמרו חכיל עבר כ"י ולא נשא כל ימיו גלמוד שעלול הרבה להרהורים רעים שמביאים לידי הוצאת זרע לבטלה. כמו שדרשו חכיל ע"ז הפ' ונשמרתם מכל דבר רע. וא"כ בבדיקה זו שאפשר יצילו אותו שיוכל לישא אשה יצילו אותו מהרבה איסורי הוצאת זרע לבטלה. מה שהי' נכשל בכל ימי חייו פעמים מרובות עד אין מספר. וככיוצא בזה אמרו חכמים חלל שבת א' ואל יחלל שבתות הרבה. כמבואר ביומא. ובפרט שיש אנשים אשר אינם יכולים לעמוד בנסיונות. וח"ו ע"י שיושבים גלמוד כל ימיהם. יוכלו לצאת לתרבות רעה לגמרי באיסורי עריות וכדומה. ועבירה גוררת עבירה. ואמרו חכיל ביבמות סי"ב. כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא כרכה בלא תורה ובלא חוסה. ובשביל כל הני טעמי יוכל להיות שהקילו חכמים פ"א

לצורך רפואה ולית בזה איסור. והנה איסור פריצות בודאי הוא איסור גדול בשביל שמביא לידי עבירה. אבל הוצאת זיל במזיד הוא עיקר האיסור. כמבואר בגמ' גדה ד' י"ג ע"ב. מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת. ובשו"ע אהע"ז סי' כ"ג סעיף א' כתב. על איסור הוצאת זיל. דעון זה חמור מכל עבירות שבתורה. ובישרש יעקב על יבמות פ"ו שם דברי הגמ' דהיכא דאפשר ע"י בנדי צבוענין אמר לעשות ע"י הנחת פת. דאף שהוא בשביל שאפשר שע"ז יהי' מותר לבוא בקהל. מ"מ מה דקילא בהוצאת עבדינן ל"י. והביא כן מדברי הישיש. והוא כעין מה שאמרו בגמ' יומא מאכילין אותו הקל הקל תחלה. ועכ"פ לא התירו שם בגמ' אלא בשביל שא"א בענין אחר. ומגיל להתיר אף היכא שאפשר בענין אחר. אף אם יש בו פריצות מ"מ ודאי דלעשות מעשה להוציא זיל במזיד הוא חמור יותר. ובפרט דבאמת אפשר לעשות באופן שאין בו פריצות. כמו שכתבתי. והעיקר שכל דבריו בזה אינם. והש"ת ידריכנו בתורת אמת בדרך אמת. והנני ידו דושי"ת באה"ר מצפה לרחמי שמים במהרה.

הק' ואל מייטעלבוים

השרת העורך : כנסת הוספת הקונטרס עם התשובה הזו. הנעני ממחברה. מהנה"ק האדמו"ר שלישי"א מסאטמאר. עוד הוספת אחת נכבדה. במאור שיטה הריבין בתוס' ד"ה המסוללות. ביבמות דף ע"ה. ותודוס כרצ"ה בקני הבא. ואת כבוד קדושת האדמו"ר שלישי"א המליחה.

ברין אונאה ונם בדבר ההורעה המלאכותית

הרב יודא ארי' עזריק

ברוקלין. ג. י.

דין תורה בא אלי. שני אנשים בני תורה שזה יותר משנה שהם מתדיינים אצל רבנים. אלו אומרים לחיוב ואלו אומרים לסטור. ועכשיו שראו תשובותי בהמאור וישרו בעיניהם. התישבו ובאו אלי מריחוק מקום.

ומעשה שהי' כך הי' שאחד לקח מחבירו בית של שתי קומות בשנים עשרה אלפים. ואחר שהי' דר שם. נכנסו אצלו שכנים שהם תגרים בבתיים ואמרו אליו שהתאנה.

עבא"ח סוף סי' ש"ו שהתירו לחלל שבת להצלת בתו. כתב שם המג"א ג"כ סברא זו. דמותר לחלל שבת א' שלא יתחללו שבתות הרבה וזה שייך גם כן.

ומ"ש באיגרות משה שיוכל ליקח גיורת. תנחומין של הבל הוא לזה האיש האומלל שיושב גלמוד. כי יוכלו לעבור כל שני חייו שלא תזדמן לו גיורת שנתגיירה כדת וכהלכה בקבלת מצות. כי אם יקח ערלית ויגייר אותה בשביל הנשואין. זה הוי בכלל גיורי עריות שאין לה דין גיורת כלל. אלא הוי כנכרית גמורה. והי' כמה דורות שלא הי' גיורת כד"ן. ואף אם תזדמן איזה גיורת הנה גם היא אומרת. בעינא חיטרא לידי ומרא לקבורה. ותאבה לבנים ולא תרצה להנשא לאותו האיש שהוא ספק כרות שפכה שאינו יכול להוליד. ובודאי קרוב הדבר שישב גלמוד כל ימיו. וא"כ אין לו שום דמיון כלל לזה שהוא נשוי אשה. ואין בו הני חששות הנזכרות. גם בענין חיוב המצוה. יען שנשא אשה ועושה מה שביכולתו. הנה מצדו קיים מה שצוותה עליו התורה. והשאר הוא בידו של הקב"ה. וצריך לבקש רחמים ממנו ית"ש היודע מה שצריך לתיקון בריותיו. והשערת הרופאים בבדיקתם המה דברים רחוקים. ואינם על צד החיוב כלל ואין זה שום דמיון לבדיקה שאמרו חכ"ל. שהמה דברים ברורים ואין בזה קל וחומר. אלא חומר האיסור בלבד. לא קל וחומר ולא שום דמיון כלל ועיקר.

ומה שהפריז עוד על המדה וכתב. דלבעול בבית הרופא והרופא מקבץ הזרע ממעי האשה. אף אם יהי' טוב לבדיקה. הוא פריצות גדולה שאין כדאי לעשות כן. אלא יעשה כדכתבתי. — זה דבר שאין לו שחר. שהתיר לכתחלה להוציא זרע לבטלה אף היכא דאפשר בענין אחר לצורך הבדיקה בשביל חשש פריצות.

הנה ראשית בודאי יש בבית הרופא חדר מיוחד וכשהולכין לחדר מיוחד לבעול אין זה פריצות כ"כ. ומה שהרופא לוקח הזרע ממעי האשה. זה מעשים בכל יום. שהרופאים מבקרים את הנשים בפנים. ולית מאן דחש. כמבואר בשו"ת בנין ציון סי' ע"ה ועוד בכמה פוסקים. שסומכין על השיך ושאר פוסקים. דבעבדותי טריד

שו"ת חלקת יעקב אבן העזר סימן יב

בירור דין הנולד בעיבור מלאכותי

ידידי הרב הגאון ר' יחיאל יונברג בקש ממני, לברר הדין לאשר שנתברר לו שישנו כעת בעיר לונדון ביהח"ל כזה שמזרעין זרע ע"י מכונה או שפופרת לתוך רחמה של האשה ונולדים מזה זרע של קיימא (כמובן שמצד דתנו האיסור ברור ומבורר שלא לעשות דברים כעורים ומכוערים כאלו הדומים למעשי ארץ כנען ותועבותיהם, ע"י בתשובות להלן בירור עמוק לחומר האיסור בזה בסי' י"ד - כ"א) רק השאלה בני"ד אם נתהווה מעשה כזה אצל אשה ישראלית ויתפרדה השאלה לכמה ענינים.

א. אם נאסרה בזה לבעלה.

ב. ואם הולד ממזר.

ג. ואם ידוע ממי הזרע הנשפך לרחמה אם הנולד מתיחס אחריו לפטור אשתו מחליצה ואם קיים בזה מצות פו"ר.

(א) מקור הדין יכולין ללמוד מדברי הגה' סמ"ק בשם ר' פרץ מובא בטו"ז וב"ח סי' קצ"ה ביו"ד וז"ל אשה נדה יכולה לשכב אסדיני בעלה ונזהרות מסדינין ששכב עליהן איש אחר, פן תתעבר משכבת זרע של אחר ואמאי אינה חוששת פן תתעבר בנדוטה מש"ז של בעלה ויהא הולד בן הנדה, השיב כיון דאין כאן ביאת איסור הולד כשר לגמרי, אפ"ל תתעבר מש"ז של אחר כי הלא בן סירא כשר הי' אלא דמש"ז של אחר קפדינן אהבחנה שלא ישא אח את אחותו, הועתק מב"ח עכ"ל הטו"ז - הרי הדין ברור שהולד כשר כשנולד משב"ז של אחר שלא ע"י ביאת איסור, וכן מבואר להדי' במל"מ פט"ו מה' אישות ולדעתו שם פשוט דאין האשה נאסרה לבעלה, משום דאין כאן ביאת איסור וגם דמקרי בנו של האב לכל דבר, וחמ"ח סי' א' ס"ק ח' נסתפק אי הוי כבנו ובי"ש בשם מביא ראי' מהג' סמ"ק הלזה דהוי כבנו לכל דבר.

א"כ לכאורה נפשט שאלתנו אם א"א ילדה בן ע"י תחבולה זו מאיש אחר הולד אינו ממזר והבן מיקרי בנו של האחר לכל דבר והאשה אינה נאסרת על בעלה, כיון דלא הי' ביאת איסור.

(ב) והנה ראייתי בספר אוצר הפוסקים, נדמ"ח, שהביא בשם ספר בר לואי, ח"ב סי' א' שהביא ראי' דנתעברה באמבטי' אינו בנו, ממשנה יבמות ס"ט דלא משכח שיהא זרע פסול מאכילה בתרומה רק בזרע זרעה דבזרע גרידא לא משכח"ל דהא מיפסלא בביאה וכ"כ תוספות קידושין ד' א' ד"ה זרע פסול, ואי נימא דבנתעברה באמבטי' מקרי בנו לכל דבר אם כן שפיר משכח"ל בזרע גרידא, דכיון דלא בא עלי' לא מיפסלא והבן שהוא ממזר מאכילה. אכן לפי המבואר דהבן אינו ממזר כלל, ולא הוי זרע פסול אם כן אין משום שום ראי', אכן בטורי אבן חגיגה ט"ו מקשה על הא דחיישינן שמא באמבטי' עיברה מיבמות י' דפריך הגמ' ולתני שש עשרה נשים ומשכח"ל יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן ומת ראובן בלא בנים ונפלה קמי בנה ומיגו דהיא אסורה צרתה נמי אסורה, ומשני באחותה דהתירא מיירי, באחותא דאיסורא לא מיירי והשתא אם איתא דאפשר להתעבר באמבטי', משכחת לה שנתעברה כלתו מחמי' באמבטי' והולידה בן ומת בעלה בלא בנים ונפלה קמי ברה, ומסיים בקושי', אכן אם נאמר בכה"ג הוי הבן ממזר וכסברת הבר לואי לק"מ, כיון דגם זה הוא אחותא דאיסורא, אכן עדיין יקשה מסוגית הגמרא שם, דפריך אף לר"י דאוסר באנוסת אביו משכחת לה בדיעבד דעבר ונסיב. ומשני דאי לא קתני, והשתא קשה דמשכחת שפיר דאשה פנוי' נתעברה באמבטי' או ע"י ההמצאות שבזמננו מאיש אחד וילדה בן וכה"ג פשיטא דהאשה אינה אסורה לבנו של האיש שממנו באה השכ"ז, נמצא כשנשאת לו ואח"כ מת בלא בנים, נופלת קמי ברה, ואין כאן שום אחותא דאיסורא.

(ג) אכן לפע"ד אין משום שום ראי' וגם קושית הגאון הטו"א מעיקרא ליתא והרי הגמ' בחולין ט' דשקיל וטריל ודלמא לאו אביו הוא, רק משום דרוב בעילות אחר הבעל ואזלינן בתר רובא, ואם כן הגע בעצמך, דאף אם נאמר דנתעברה באמבטי' או ע"י המצאת זמננו, דמקרי בנו לכל דבר, אבל בכל אופן יש עוד חשש דלמא לאו אביו הוא, ולא שייך בזה לומר דאזלינן בתר רובא, ושמא נתעברה באמבטי' גם מאיש אחר שגם הוא שפך בשם ש"ז ובכל אופן לא הוי רק ספק, וא"כ אי אפשר לשנות במשנה כה"ג דפוטרות צרותיהן אף מחליצה, דלחומרא עכ"פ צריכה חליצה מספק וכמבואר במשנה שם, גבי וכל היכולה למאן וכו' וכן מבואר גם להדי' בספר בני אהובה על הרמב"ם הל' אישות פט"ו מהגאון רבי ר' יונתן ז"ל דאף דהוי כבנו לכל דבר, אפה"כ אי"א לומר דחייב על קללתו מטעם דדבר זה אי אפשר להתברר דרק מזה יצא הש"ז ולא מאחר, ולפענ"ד זה ברור ונכון לענין דינא.

(ד) אכן התבוננתי תיכף בדעתי שזה טעות גמור, לתרץ בזה קושית הטו"א הנ"ל דממנ"פ דאם לאו אביו הוא א"כ ממילא הוא ג"כ לאו אחיו של המת ומותרת גם צרתה לשוק כיון שאין אחים למת, ותוספות לקמן דף י"ב סוע"ב ד"ה דאפי' שתירצו דמשכחת חמותו ממאנת כגון שעיברה באמבטי' ג"כ הכוונה, אע"ג דיש לחוש באמבטי' דילמא לאו אביו הוא וכו"ל מ"מ אמו של אשתו היא ודאי, א"כ היא חמותו, וזה ברור ופשוט. אכן זה תמו' קצת דל"ל לתוספות לדחוקי, כגון שעיברה באמבטי' או שבעל בפירוש שלא לשם קידושין הא משכחת שפיר, שחמותו נתעברה מאיש אחר ואח"כ נשאת לאחיו מאב אחד ולא נבעלה כלל, ואי לאו דבנים עדיפא מסימנים, יכולה חמותו למאן, כיון שלא בעלה לאחר שנתגדלה זה העיבור, עי"ש בתוס' וצ"ע. [ועי' בספרי חלי"ע חלק ענינים שונים סי' ל"ו ישוב נכון בזה].

(ה) תבנא לדידן, דקשה קושיות הטו"א דמשכח"ל דנתעברה כלתו מחמי' באמבטי' והולידה בן ונפלה קמי' ברה ואין לתרץ משום דזה הוי ממזר, וכסברת הבר לואי הנ"ל, והויא אחותא דאיסורא, דאכתי קשה כדאקשינן, דמשכחת באשה פנוי' נתעברה באמבטי' מאיש אחד ואח"כ נשאת לבנו של האיש שממנו הש"ז ומת בלא בנים ונופלת קמי' ברה, וליכא שום אחותא דאיסורא.

אכן באמת זה נכלל בכלל תירוצי הגמ' בשם כל דאי לא קתני, אחותא דאיסורא לא קמיירי, והכונה משום דזה הוי מילתא דלא שכיח, והכא נמי נתעברה באמבטי' הוי מילתא דלא שכיח ולא קתני, והתוס' לקמן י"ב דתירצו דמשכחת כשעיברה באמבטי', משום דשם מיירי לענין אי יש משכחת, אבל במתני' שפיר אמרינן משום דלא שכיח לא קתני.

(ו) אכן לענין דינא סברא הנ"ל נכונה דאף אי אמרינן דבנו הוא לכל דבר בכל אופן לא הוי רק ספק דדילמא לאו אביו הוא, דבזה לא שייך רוב בעילות אחר הבעל וכנ"ל, וא"כ לענין חליצה בן כזה אינו פוטר את אשתו מחליצה דדילמא לאו בנו הוא, וכן לענין אי קיים פו"ר, וכן מבואר להדי' בטו"ז אע"ז סי' א' סק"ח, דבנו לכל דבר רק לחומרא ולא לקולא, ובפרט במילי דתלי בקום ועשה והיא נתעברה ממילא עי"ש בטו"ז, ולענין ניד מי שעושה מעשים ע"י ההמצאות שבזמננו שהוא נגד הדין, לזה אין נפ"מ אי קיים פו"ר או לא.

אכן יש נפ"מ, לענין מי שדר אם אשתו ואי"א לה להיבנות ממנו כי אם באופן זה, והשאלה אם מותרת לעשות כזאת, וגם אם הבעל קיים בזה פו"ר, כבר ישב על מדוכה זו בתשו' מהרש"ם ח"ג סי' רס"ח, והתיר בשעהד"ח, אם יסכימו עמו עוד שני רבנים מובהקים - ואגב ראה שאין זה חדש שעוד מלפני ארבעים שנה בבערזאן הפולנית כבר הית' נמצאת המצאה זו.

(ז) ועיקר השאלה, בזמננו שנתרבה ההמצאה והמעשה בזה במידה גדושה, ועושים זאת לא רק מזרע בעלים, וגם לא אחר שאלת פי חכם - אם נאסרת בזה לבעלה, וגם אם אין הולד ממזר, אם איסור ממזרות תלוי בביאת איסור, או רק אף אם נולדה מטיפה הבאה מחייבי כריתות הולד ממזר, וכדעת הבר לואי הנ"ל.

ונחזי אנן במשנה קידושין הלשון ממזר, זה הבא על אחת מכל עריות שבתורה, וכן בטור אע"ז סי' ד', אכן ברמב"ם פט"ו מאיס"ב וז"ל איזה ממזר זה הבא מערוה מן העריות חוץ מן הנדה שהבן ממנו פגום ואינו ממזר אבל הבא על שאר העריות בין באונס בין ברצון וכו' הולד ממזר, וכן הלשון בחינוך מצוה תק"ס, פתח בלשונו ממזר זה הנולד מחייבי כריתות, ומסיים ובין הבא על העריות באונס או בשגגה וכו' הוי ממזר, מלשון הבא מערוה או הנולד מערוה, משמע אף לא ע"י ביאת איסור יהי' איך שיהי', והעיקר שבא מערוה הוי הולד ממזר, ומסיום הלשון, אבל הבא על שאר העריות, משמע דוקא כשנולד ע"י ביאת איסור שבא עלי', ובשו"ע סי' ד' וז"ל ממזר זה הבא מאחת העריות וכו' בלא סיום של הרמב"ם "אבל הבא על העריות" משמע ג"כ לכאורה אף בלא ביאת איסור.

(ח) והנה ביבמות ג' ב' דשקיל וטרי בגמ' דאי לאו עלי' הו"א דאחות אשה או שארי עריות מתיבמות מטעם עשה דוחה ל"ת, והנה זה ודאי, דאם היבום רק מטעם דחי' לאחר ביאה ראשונה נשארה באיסורה, וכמבואר לקמן בגמ' ותוס' כ' ב' ד"ה אטו וז"ל אין להתיר ביאה שני' מטעם דנעשית כאשתו לכל דבר, אלא היכא דשרי בלא דחי' - וא"כ לפי הס"ד דגמ' דעריות מתיבמות מטעם דחי' וביאה ראשונה מותרת ולא הוי ביאת איסור, אבל מכ"מ טיפה הלזו בא יבא מחייבי כריתות, רק שלא ע"י ביאת איסור, ואם נימא כל הנולד מעריות אף שלא ע"י ביאת איסור הוי ממזר, א"כ איך יעלה על הדעת שתהי' מצות יבום ע"י דחיית ל"ת, ושיתרבו ממזרים בישראל דרכי' דרכי נועם כתיב על' סוטה כ"ו, אשת ממזר שותה מ"ד איפוש פסולין לא ניפוש, דבשלמא בשאר יבום דאיסור א"א נעשה כהיתר דמצותו בכך ולא מטעם דחי', עי' תוס' שם, ונעשית כאשתו לכל דבר ומגרשה וחוזר ומחזירה, אבל בשאר עריות דהיא רק מטעם דחי', ואישתרי ביאה הא' דלא הוי ביאת איסור, ואם נימא דכל הבא מעריות אף שלא ע"י ביאת איסור הולד ממזר, אף בזה צריך להיות הולד ממזר. ואף שיש לחלק ולומר, כיון דהביאה היא מצוה לא שייך לומר דהולד יהי' ממזר, מ"מ נהי דלא הוי ביאת איסור, אבל סוכ"ס הולד מעריות וצ"ל ממזר, ואיך ס"ד לומר כן ולהרבות ממזרים בישראל - ומנ"ל לחלק בין אם הביאה היתה ע"י דחיית העשה, ובין היכי שלא היתה ביאה כלל, דממנ"פ אם הממזרות תלוי בביאת האיסור, גם בכאן אין ביאת איסור, ואם הממזרות תלוי כל הנולד מעריות, גם בכאן הולד נולד מעריות.

(ט) וראיתי בשעה"מ סוף הל' יבום עלה ונסתפק, ביבם שיבם את הממזרת או איפכא ונתעברה מביאה הא' אי הולד ממזר, כיון דמן התורה רמיה עלי' לייבומי דעשה דוחה ל"ת, וכיון דביאת היתר היא לא הוי ממזר או דילמא אע"ג דביאת היתר היא הוי ממזר, דומיא דגר שנשא ממזרת דקי"ל דהולד ממזר, אע"ג דגר מותר בממזרת ומסיים בצ"ע, ובמנחת חינוך תק"ס מביא בשם המקנה, דפשיטא לי' דהולד ממזר כמו גר שנשא ממזרת, חזינן דלא נחתי להאי סברא דאיך אפשר לומר מצות יבום ולהרבות ממזרים בישראל, אכן זה פשיטא דמזה אין ראי' לני"ד דיש ממזרות אף בלא ביאת איסור, דדוקא בשם דהאב או האם כבר הם ממזרים הדין דהולד הולך אחר הפגום או האב וולדם כמוהם, אף על גב שאין ביאת איסור, אבל בכאן שהממזרות צריך להתהווה מטעם שבא מן העריות, שפיר י"ל כפשטות הגמ' והפוסקים, דממזר הוא זה הבא על עריות דמשמע דמשום ביאת איסור, וכעין סברת הראשונים מובא בשו"ע יו"ד סי' קט"ו, לענין מעמיד בעור נבילה או שחוטה, דבנבילה שהאיסור כבר היה אין בטל במעמיד, אבל שחוטה שהאיסור בשר בחלב צריך להתהווה שפיר בטל אף במעמיד עי"ש, ומסוגית הגמ' יבמות מ"ט, וכל אחד כדאית לי' דילפינן מהפסוק לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו, אי מיירי בחייבי כריתות או גם בחייבי לאוין, וסמיך ליה לא יבא ממזר בקהל ד' בהאי דהפסוק מיירי נשמע דהוי ממזר, דמשמעות הפסוק לא יקח ולא יגלה, ואם עבר הוי הולד ממזר, מזה נשמע ממילא דהפסוק מיירי בביאת איסור, ורק בזה הוי ממזר, דהא הפסוק בטח מיירי רק בביאת איסור דהא לא יקח ולא יגלה כתיב.

(י) ולשון הרמב"ם והחינוך, איזה ממזר זה הבא מן הערוה או הנולד מהערוה כונתם פשוט בכל אופן שיהי' בין באונס בין בשוגג בין ברצון וכדמסיימו אח"כ דבין הבא על העריות באונס וכו' ומשה"כ הטור דלא חשיב כל הני בבי "בין באונס וכו'" לא כתב האי לישנא "איזה ממזר זה הבא מן העריות" דלשתמע מני' כל האופנים דאונס ושוגג וכו' רק הלשון "הבא על העריות", והמחבר בשו"ע נמשך אחר לשון הרמב"ם כדרכו, ואף על גב דלא חשיב הני בבי דאונס ושוגג. ובדאי טפי נראה לומר כן, מלומר דכוונת המחבר בזה להשמיענו דאף בלא ביאת איסור הוי ממזר ולא העיר כלל בפירושו על הטור שכתב הלשון "הבא על העריות" דמשמע רק בביאת איסור, וכיון דמפורש כן להדי' להלכה בטו"ז בשם הגה' סמ"ק וכן בב"ח ודאי דאין לחוש ולומר דיש ממזר בלא ביאת איסור. עי' סוטה כ"ו אל ישא בת דומה שזו באה מטיפה פסולה, ומשמע לכאורה דטיפה היא הגורמת האיסור, אכן ברש"י שם שמא מעכו"ם או ממזר ומשמע דרק משום מכוער דהא בגוי אינו ממזר.

(יא) והנה בשאלה דלפניו, בלאה"כ י"ל דלא הוי ממזר, עפ"י המבואר בקידושין ע"ג, דבר תורה שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה ומיעוט פסולים אי אזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש מאי אמרת דילמא אזלה איהי לגביהו הוה לי קבוע וברש"י שם מאי אמרת מאיזה טעם תבא לפוסלו דילמא אזלי איהי וכו' ועי' בר"ן ורשב"א וריטב"א שם אלא משום מעלה עשו ביוחסין, וא"כ י"ל דדוקא היכי דיש לחוש למחצה על מחצה, רק דהתורה התירה משום ממזר ודאי ולא ספק ע"ז אמרו דמעלה ביוחסין שלא להתיר. אבל בני"ד אם אשת איש נתעברה בביתה"ו שנתנו לתוך רחמה זרע ומסתמא זרע הלזו מרוב העולם שהם עכו"ם שאף ביאתם אין עושה ממזרים וכמבואר ברמב"ם ושו"ע, ולא שייך בזה החשש דילמא אזלה איהי לגביהו ותמיד יש רובא שאין הולד ממזר, ובכה"ג אפשר לא שייך הך גזירה דמעלה עשו ביוחסין, וכהאי דיו"ד סימן צ"ט ס"ז כלי שמשמש בו בשפע מותר להשתמש בו לכתחילה, כיון שאי"א לעולם לבוא לידי נתינת טעם, וקצת דוגמא יש, דה"נ כיון דכל פעם יש רוב עכו"ם כשהעיבור בא ע"י המצאה של זריקת זרע אפשר לא שייך הך גזירה דמעלה עשו ביוחסין.

התבוננתי בדעתי, הא בסוף פ"ק דכתובות מבואר דמשום מעלה עשו ביוחסין צריכין תרי רובא ולא מהני רוב אחד ובאמת מבואר כן להדי' בב"ש סי' ד' ס"ק נ"ד דאף לענין חשש ממזרות בעינן תרי רובא. אכן בנוב"ק סימן ס' האריך שם מאוד ומסיק דרק לענין כהונה בעינן תרי רובא אבל לא לענין ממזרות, וגם מצאתי בשם און לסברתי דהיכי דאין אנו דנין כלל על האם כגון שהיא מתה ולא שייך החשש דילמא היא אזלי לגביהו והוי קבוע, אזלינן בתר רובא להכשיר את הולד מחשש ממזרות, וא"כ בני"ד נמי כיון דלא שייך כלל החשש דקבוע וכאמור אזלינן בתר רוב העכו"ם דאין עושים ממזר. ואם כי ענין זה עמוק בשיטת הש"ס וראשונים מ"מ לענין ניד"ד דבלאה"כ העיקר דלא נעשה ממזר בלא ביאת איסור, רק את"ל לחוש לזה ג"כ מותר מטעם רוב, ונוסף לזה כיון דמדאורייתא ודאי דמותר והשאלה רק אי שייך הגזירה דמעלה עשו ביוחסין, ודאי דיש לסמוך ולומר דאין שייך ממזרות בלא ביאת איסור.

(יב) שבת וראיתי בתו' יבמות ט"ז ב' ד"ה קסבר וז"ל וא"ת בשלמא מעבד הוי ממזר דעבד איכא לאו אלא מעכו"ם מדאורייתא ביאת היתר היא, וי"ל דאף על גב דביאת היתר היא הוי ממזר כיון דלא תפסי בה קידושין וכו' ועו"ל וכו' והראשון עיקר עכ"ל, וכן בתו' קידושין ע"ה ב' ד"ה ורבי - מדברי התוס' האלו משמע דאיסור ממזרות אינו תלוי בביאת האיסור, ואע"ג דכתבו זאת אליבא דר"ע, מ"מ מנ"ל לשיוא פלוגתא בזה ולא ראיתי מי שיתעורר מדברי תוס' הלזו וצ"ע. ואפשר יש חילוק בין ביאת היתר, להיכי דלא היתה ביאה כלל, כהאי דהגהת סמ"ק או דני"ד, ולענין דינא יכולין לסמוך על הא דלעיל דלא הוי ממזר, וכאמור.

(יג) אכן בבת הנולדה באופן הנ"ל, אם מותרת לכהן - הנה בעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל מבואר ביבמות מ"ה, שהולד פגום לכהונה מק"ו מאלמנה. ונחלקו בזה הראשונים, דעת הרמב"ם דאף לכתחילה מותרת לכהונה, ובשו"ע סי' ד' נפסק כדעת האוסרין, אכן בדיעבד אין מוציאין מידו. וא"כ לכאורה בשאלתנו, כיון דאפי' לענין חשש ממזרות שהיא דאורייתא נקטינן דכשהיא מתעברת בלא ביאה דלא הוי ממזר, מכש"כ לענין חשש פגום לכהונה שהוא רק דרבנן, עי' תשו' רע"א סי' צ"א ותשו' ברי"א סימן א' ב' כיון דק"ו פריכא הוא, א"כ מכש"כ כשמתעברת באופן זה דלא נפסלה לכהונה ואף לכתחילה, כיון דבדיעבד אף בביאה גמורה אין מוציאין מידו. אכן באמת לכתחילה ודאי אסורה לכהונה, כיון דחזינן דפסלו בת הבאה מישראלית שבא עלי' עכו"ם, אע"ג שזה לא הוי רק איסור דרבנן, (דמדאורייתא מותרת כיון דק"ו מאלמנה ק"ו פריכא הוא), כמבואר בתוס' סוף"ק דיבמות ובשו"ע סי' ט"ז, א"כ בני"ד נמי, כשישראלית ממצאיה עצמה לעשות כזאת נגד דין תורה, (כמבואר באריכות להלן בס' יד - כא), וכשנולדה מטיפה פסולה, בת זו פסולה לכהונה דאיתעבד ג"כ איסור בהעיבור, כמו בעכו"ם על בת ישראל שהאיסור ג"כ רק דרבנן ועשהו לולד לפגום לכהונה וה"נ בזה.

(יד) ממוצא הדברים נשמע שגם האשה בעצמה אם ממצאיה עצמה לשפוך זרע לתוך רחמה ע"י המצאה הנ"ל וכאמור דרובן עכו"ם בין שהיא אשת איש בין פנויה נפסלה לכהונה כמו שהיא נפסלת ע"י ביאת עכו"ם כמבואר שם בגמ' אע"ג דהאיסור ג"כ רק דרבנן אפה"כ פסולה, א"כ גם בעובדא הלזו היא איסור דרבנן וג"כ נתחללה לכהונה, ואפשר גם בדיעבד כמו בביאת עכו"ם דהיא אסורה אף בדיעבד וכמבואר בשו"ע סי' ו'.

(טו) איברא דמגמ' הגיגה י"ד גבי בתולה דעיברה דחיישין לאמבטי' ומותרת אף לכ"ג, אע"ג לפי המבואר בתוס' שם סוגי' הגמ' אף לר"י דסב"ל דלא מפ' אנו חיינן וחיישין לפסול, א"כ ממילא צריכין אנו לחשוש ג"כ שמא הזרע שהיתה באמבטי' שמא הוא

זרע מפסול ועכ"ח דאף אם הזרע מפסול לא נפסלה אם לא היתה ביאת איסור רק ע"י אמבטי, ובאמת מבואר כן להדי' בבני אהובה על הרמב"ם הל' אישות סי' ט"ו, אכן מזה אין ראי' לני"ד, דשם באמבטי לא נתעבד כלל איסור שהיא נתעברה ממילא באמבטי - לא כן בני"ד שהיא עושה מעשה כיעור בידים לעשות תועבות כאלו מעשי ארץ כנען ותועבותיהם וכמו בביאת עכו"ם אע"ג שהוא רק דרבנן פסלוהו לכהונה כמו כן גם במעשה תיעוב הלזו.

טז) אמנם כן דיח להעיר מהא דסוטה כ"ו ב' עכו"ם מקנין ע"י פשיטא מהו דתימא אחד לבעל ואחד לבועל היכי דקמיתסרא בהאי זנות אבל הא הואיל ואסורה וקיימא אימא לא קמ"ל, ואי נימא דאיסור ביאת עכו"ם לא מיקרי רק איסור דרבנן א"כ היכי הוי ס"ד דהא הואיל ואסורה וקיימא אימא לא, הא מטעם ביאת עכו"ם אינו אסור רק דרבנן ומטעם בועל האיסור מדאורייתא, ועכ"ח דביאת עכו"ם מיקרי איסור דאורייתא כיון דע"י חתנות ודאי אסור מה"ת וגם בפרהסיא קנאין פוגעין בו, וכהאי דסוכה ט"ז ב' אבל שבת דאיסור סקילה לא וברש"י שם וז"ל שבת דאיסור סקילה במלאכות דאורייתא מחמירין אפי' במידי דרבנן דאית בל', וכמו כן מיקרי ביאת עכו"ם איסור דאורייתא כיון דיש בל' דררא דאורייתא, ובפרט כידוע דאף בלי חתנות ואף בצנעה איסורו חמור מאד מדברי קבלה וכמבואר ברמב"ם ובשו"ע, ואם כן מנ"ל לדמות איסור זה שפרכת זרע לתוך רחמה ע"י המצאה לביאת עכו"ם. אכן גם בני"ד יש דררא דאורייתא איסור הבחנה דבימות מ"ב ילפינן מפסוק מלזרעך אחרך, ואע"ג דמסקו שם דעיקר טעם הבחנה שמא אחותו וכאן אין חשש זה כיון דרובן עכו"ם והולדות אינם מתיחסים אחריהם וליכא דררא דאורייתא, מ"מ מעשה התיעוב בעצמו ראוי לדמות לאיסור ביאת עכו"ם לענין לאסור לכתחילה לכהונה ולענין דיעבד אם מוציאין מידו צ"ע, ועי' לק' אות כ', וגם בתשו' להלן סי' יד – כא.

יז) ועכשיו נשאר לן לברר עיקר דין, אם א"א נאסרה לבעלה, אם נותנת ש"ז לתוך רחמה ע"י המצאה זו. כבר הבאתי דברי המל"מ הל' אישות פט"ו הל' ד' וז"ל ואין ספק דלא נאסרה לבעלה, משום דאין כאן ביאת איסור, כן מבואר בהג' סמ"ק הביא הב"ח ביו"ד סי' קצ"ה אשה נדה יכולה לשכב על סדיני בעלה וכו' העתקתיו לעיל, ושם מיירי לענין נתעברה באמבטי ומשם נלמד גם לענין נ"ד.

יח) והנה בבני אהובה לרבינו ר' יהונתן על הרמב"ם בפרק זה כתב עליו וז"ל ולי נראה דאין משם ראי' כלל דלא הזהירה תורה בנדה רק מבלי לבעול אותה אבל להיות הרה ממנו ע"י סדין או אמבטי' אנה והיכא אסרה התורה כיון דהוא בעלה, משא"כ באיש אחר "שכבת זרע" כתיב והרי בא למעי' שכבת זרע מאחר עכ"ל, והנה לא זכיתי להבין דבריו הקדושים, חזק דהרי בהג' סמ"ק הנ"ל מפורש יוצא דאפי' תתעבר מש"ז של אחר הולד כשר אלא שאסור משום הבחנה, והטעם משום דלא ה' ביאת איסור וע"ז כתב שפיר המל"מ, ואין ספק דלא נאסרה לבעלה משום דאין כאן ביאת איסור, וראי' מהגה' סמ"ק, וזה שפיר מבואר בשם, דלא הוי ממזר כיון דאין כאן ביאת איסור, ואף לכתחילה אין אסור רק משום הבחנה. ואי אמרת דנאסרה בזה לבעלה, הוי אסור בזה לכתחילה אף בלתי טעם דהבחנה כמו בהראי' מאשה נדה לפי הבנת הגאון הנ"ל דאם היה האיסור דש"ז באשה נדה, היתה אסורה לשכב אף בסדין שלו. ואף אם נדחק לישב דבריו דכונתו דעכ"ח עיקר הראי' מאשה נדה, דאי משום שאמר בסיפא הטעם רק משום הבחנה ולא משום דנאסרת בזה לבעלה, הוא משום דנפ"מ לאסור אף באשה פנוי', אבל באמת בא"א אסורה בלא"כ כיון דנאסרה באופן זה לבעלה, ממילא צריכה להזהר לכתחילה, ומשום הכי עכ"ח עיקר הראי' מאשה נדה, דמותרת לשכב אף לכתחילה, וע"ז מקשה הגאון הנ"ל, דיח חילוק בזה בין האיסור נדה, לאיסור סוטה.

יט) אכן חילוק זה קשה מאד להבין, הרי הפסוק מפורש "ושכב איש אותה ש"ז" משמעות דרק ש"ז הבאה ע"י שכיבה נאסרה אבל לא בש"ז לבד, וראי' מגמ' סוטה כ"ו ב' דשקיל וטרי הגמ' בשם ש"ז דכתב רחמנא ל"ל, ודחיק שם בגמ' בכמה אוקימתות, ואמאי לא קאמרי הגמרא בפשיטות דאיצטריך לאסור ש"ז אף בלא שכיבה, היינו אם נתנה לתוך רחמה במזיד ע"י איזו המצאה דנאסרת ודוחק לומר משום דלא הוי ידוע לחכמי התלמוד המצאות כאלו רק הא דאמבטי' וזה לא מקרי מזיד, דזה דוחק מאד, חזק "דסוד ה' ליריאיו" ועי' סוטה ד' ב', ועוד מידיעת ענין האמבטי' דבר ניקל לידע דאפשר באיזו אופן לעשות זאת גם בכונה וברצון ואיצטריך לן הפסוק "ש"ז" לאסור בכה"ג, ומדלא משני הגמ' דהפסוק נצרך לזה, ש"מ דבאמת לא נאסר ש"ז בלא שכיבה, רק הפסוק אתי לאורוי' דאף שכיבה בלא ש"ז, כגון דרך אברים אע"ג דקפיד בעל אינה נאסרת.

כ) ועוד נ"ל ראי' ברורה לזה מגמרא נדה מ"ה א' באשה אחת שכבת לפני ר"ע, א"ל רבי נבעלתי בתוך ג' שנים מה אני לכהונה, א"ל כשרה את לכהונה, א"ל אמשול לך משל וכו' שלישיית מוצצה, וברש"י שם כלומר אף אני טעמתי טעם זנות, א"ל כשם שכל התורה הלמ"מ כך פחותה מג' שנים כשרה לכהונה הלמ"מ ונפסק כן להלכה ברמב"ם ושו"ע. והנה באשת ישראל קטנה שהשיאה אביה אם זינתה ברצון דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' איס"ב והל' סוטה פ"ב, דנאסרת לבעלה, ולא אמרינן פיתוי קטנה אונס הוא, ובראב"ד בשם השיגו עליו ובשו"ע סי' קע"ח שני דעות בזה, והמתירין משום דפיתוי קטנה אונס הוא, ולענין כהונה דאונס דינו כרצון, ודאי אף קטנה נאסרה לבעלה ואף בלי רצון כלל, רק בפחות מג' שנים לא נאסרה אף לכהונה, ועכ"ח משום דזה לא נקרא ביאה כלל, וברמב"ם בפ"ה מ"ד וכן ברש"י כתובות י"א דאין ביאתו ביאה, חזינן דאע"ג דזה ודאי דהש"ז של הפסול באה לתוך רחמה, ואפה"כ כיון דלא מיקרי ביאה אינה נפסלת גם לכהונה - הרי לן ברור, דאף לכהונה טיפה פסולה אינה אוסרת בלא ביאה, מכש"כ לענין לאסור על בעלה ישראל שאינה נאסרת אלא ברצון, ודאי דלא נאסרה בלא ביאה ובלא שכיבה ואף שבא

לתוך רחמה טיפה פסולה, ואף שמעלה בזה באישה, דבעלה ודאי קפיד בזה, על טו"ז יו"ד סי' צ"ט בשם מהרי"ק, באומרת מותר אף שלא מעלה בה' אסורה משום דמעלה בבעלה, זה דוקא כשהיתה שכיבה, אבל בלא שכיבה לא איכפת לך בקפידא דבעל, וכמבואר בסוטה כ"ו ה"ל, וזה ודאי אין הדעת הולמתו דשפיכת זרע לתוך רחמה בלא ביאה כלל יהי' גרע מביאת קטנה פחותה מג' שנים, ולפענ"ד זו ראי' חותכת. נמצינו למידין דפסק המ"ל בזה דלא נאסרה לבעלה בשפיכת זרע בלא ביאת איסור הוא ברור ואמת דכיון דטיפה פסולה שלא ע"י ביאה אינה אוסרת לכהונה, דלא גרע מביאה של קטנה פחותה מג', מכש"כ לענין אשת ישראל, ואף במזיד וברצון, דאונס לגבי כהן כמו ברצון לענין ישראל.

העירני הרב הגאון ר' י. כהנמן מפאניוויזש בעת בקרי אותי לדחות ראי' זו דש"ז בלא ביאת איסור אין פוסל מכהונה, מהא דפסקינן דקטנה פחותה מג' שנים אינה נפסלת מכהונה בביאתה, ודחה ראייתי דקטנה שאני דהוי כנתן הש"ז לתוך פיה או לתוך עינה, וכלשון הגמ' נדה מ"ד פחות מכן כנותן אצבע בעין, ואני השבתי אותו דז"א דהא תינוקת בת יום אחד מטמאה בנדה כמבואר שם מ"ג ב' ומבואר להדי' שם בדף מ"א ב' שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה ונפסק כן להלכה ברמב"ם ובשו"ע, ומדמטמאה בנדה עכ"ח דערותה מקרי ערוה ולא הוי כנותן לתוך פיה או עינה, רק דביאתה לא מקרי ביאה וכמבואר ברמב"ם הל' איס"ב פ"א הל' י"ג וברש"י כתובות י"א, וכמו קטן בפחות מט' דג"כ מטמא בזיבה ואין ביאתו ביאה דהוי כמשמש מת או שחוף דג"כ לא מקרי ביאה וגרע עוד יותר דאין פוסל אף לתרומה וכמב' בגמ' שם ואף דערותו ודאי דמקרי ערוה מדמטמא בזיבה (ועי' בשו"ע או"ח סי' ע"ה לענין להתפלל נגד ערות קטן) וכן בקטנה ודאי דמקרי ערוה מדמטמא בנדה ומדלא נפסלה לכהונה, עכ"ח דש"ז בלא ביאה אין פוסל (ומרש"י מ"ד סוע"ב שם משמע קצת דאין לה עוד טעם ביאה).

(כא) ואכתי נשאר לך לבאר, אם יש רשות לבעל להוציאה בע"כ, אם עשתה אשתו מעשה כזה בלי ידיעתו. הנה דבר זה, אינו צריך לפנים, דפשיטא דבעושה דבר כזה בלי ידיעת הבעל, דדינה כעוברת על דת משה ויהודית, כמבואר בגמ' כתובות ע"ב, ובפוסקים ובשו"ע סי' קט"ו, דיוצאת שלא בכתובה ומצוה לגרשה וכופין לגרשה, דכלהו איתניהו בזה, איסור זנות ופריצות, ובנים אחרים יקראו על שמו על שמו ע"י בשו"ע ובפוסקים, וזה פשוט.

(כב) אכן אם עשתה כזאת בידיעת הבעל, כיון דלא הפסידה כתובתה, כמבואר להדי' בבי"ש שם ס"ק ז' וז"ל ואם האכילתו דבר איסור וגם הוא אוכל דבר איסור לא הפסידה, ובאמת משמע כן בגמרא כתובות ע"ב שם דפריך מאכילתו שאינו מעושר, ה"ד אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע, ואמאי לא משני דהאכילתו בידיעתו ועתה אינו רוצה, וכן נראה מתוס' שם ד"ה אי תימה דלוקמה כגון דידע ופריש אבל היא היתה רוצה להאכילו שלא היתה סבורה שהוא יודע, דמשמע דאם גם הוא יודע לא שייך דין דעוברת, וממילא אין יכול לגרשה בע"כ או להתירו עפ"י ק' רבנים כדין עוברת על דת כיון שהיתה בידיעתו, וכמו משמשתו נדה בידיעתו, דמבואר גם כן באחרונים. עי' פ"ת קט"ו שם.

פירות הנושרין מדברנו בקצרה.

- א. ליתן זרע בתוך רחמה של האשה, בכדי שתתעבר ע"י המצאה החדשה בביה"ח זה איסור גמור מצד הדין, וגם מצד רגש הדת ויהדות, והיא מתועבות כנען ומצרים.
  - ב. באשה שאי"א להיבנות מבעלה בדרך ביאה, ורופא רוצה ליתן זרעה של בעלה לתוך רחמה ע"י המצאה החדשה, במהרש"ם ח"ג סי' רס"ח התיר בשעה"ד גדול, אם יסכימו עמו עוד ב' רבנים מובהקים.
  - ג. אם דינו כבנו לכל דבר, ואם קיים בזה פו"ר הוא ספק, ולענין חליצה ויבום דינו כבנו רק לחומרא ולא לקולא, דאח כזה זוקק, ובן כזה אינו פוטר וכן לענין פו"ר קיים רק מספק, עי' אות ו'.
  - ד. א"א שעשתה דבר תיעוב הלזה, ונתנה זרע של אחרים לתוך רחמה בביה"ח, הולד הנולד אינו ממזר עי' אות י'.
  - ה. אם הולד נקבה, פסולה לכהונה לכתחילה, ואם נשאת לכהן בדיעבד אין מוציאין מידו עי' אות י"ג.
  - ו. אשת ישראל אינה נאסרת בזה לבעלה, אות כ'.
  - ז. לכהונה, לכתחילה ודאי אסורה להינשא לכהן, ובדיעבד אם מוציאין מידו צ"ע, אות ט"ז, ועי' באות כ' ובתשובה שאח"ז.
  - ח. נקראת עוברת על דת משה ויהדות, ויכול הבעל להוציאה בע"כ, אם עשתה זאת שלא בידיעת הבעל, אות כ"א.
- כמובן כ"ז כתבתי רק להערה בעלמא, בדיני ההלכה, ולמעשה צריכין לשמוע דברי חכמי הדור בזה כי לפענ"ד צריכין לזה מגדר מילתא הרבה מאד.
- (עי' בתשובות להלן קונטרס בארוכה בבירור מקיף בכל צדדי האיסור בזה סי' י"ד - כ"א.)

שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן ה

בענין איסור הזרעה מלאכותית

ב"ה יום ד' וירא תשכ"ד לפ"ק מנשסטר יצ"ו. שוכט"ס אל כ"ק ידי"נ הגה"צ המפורסם לשבח ולתהלה ברוב צדקת חבריו וגדולת מעשיו לקדושת וטהרת ישראל בכל מקומות מושבותיהם וכו' קש"ת מוה"ר ח"ל דייטש שליט"א אבד"ק העלמעץ וכעת חובק"ק ברוקלין יצ"ו. הנה מה מאד עגמה נפשי בראותי במכתביו האחרונים, שנצרך לדרישת הרופאים, והנני בזה בברכתי שהשי"ת ישלח לו רפואה שלימה מן השמים במהרה, ויחלימו ויחזקו בבריאות השלימות, שיזכה להמשיך הלאה עבודתו בקודש לזכות הרבים עד ביאת גואל צדק בבי"א. והנה גם קבלתי את התשובה הגדולה לאפרושי מאיסורא רבה, מאת כ"ק רשכבה"ג מן

אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א, אשר ציוה לו כ"ק מרן שליט"א, לשלוח לי העתקתו, והיא בדבר הזרעה מלאכותית, שהמציאו הרופאים, להזריק לרחם אשת איש זרע איש אחר, וכתב לבאר כל פרט ופרט מהאיסורים הגדולים שישנם בזה, - והאמת שתסמר שערות כל ראש, היכול לעלות על הדעת להתיר דבר חמור כזה, - ודבר גדול עשה בזה כ"ק מרן שליט"א, להצלת רבים ממכשול, כי דבריו הקדושים והאמתיים לאמיתה של תורה, היוצאים מפי רב הדומה למלאך ד' צבאות, בודאי יתקבלו בעיני כל, כי תורת אמת יבקשו מפי קדשו.

(א) אמנם באשר שכהג"ק שליט"א, העיר אותי, לבוא כיהודא ועוד לקרא, לא אמנע מלכבוא בכתובים אלו, לחזק דברי חכמים שא"צ חיזוק, ואען ואומר, שממקומו, שעל זה בנה יסוד דברי המתיר, מוכרע דלא כוותי, והיינו דברי הסמ"ק בשם הרבינו פרץ שהביא הב"ח והטו"ז (ביו"ד סי' קצ"ה), דמשם מוכח דאין לחלק בין ישראל לעכו"ם, ומשניהם הוי איסור גמור, דהרי כתב בזה"ל, אשה נדה יכולה לשכב אסדיני בעלה, ונזהרות מסדינים ששכב עליהם איש אחר, (ובקובץ ישן שהביא הברכ"י (א"ע סי' א' אות י"ד) לא כתב תיבת אחר עיי"ש) פן תתעבר משכבת זרע של אחר וכו' עיי"ש, ומוכח מלשון זה, דמקפידים שלא לשכב על סדינים ששכב איש אחר, יהי מי שיהי, ולא דוקא על סדינים ששכב ישראל, ואף דכתב הטעם, משום גזירה שמא ישא אחותו מאביו, בזה צ"ל, כדברי הברכ"י יוסף שם, דמש"כ גזירה שמא ישא וכו' אעיקרא קאי, לטעם הבחנה בעלמא, והכא, הגם דלא שייכא הגזירה שמא ישא אחותו מאביו, מ"מ יש להקפיד בדין עירובא זרע הבא ממקום אחר, וכוונתו שלא יהי בני ערבוביא, וכדאיתא (בנדרים כ' ע"ב), וכטעמא דשמאל בהבחנה (ביבמות מ"ב ע"א), דאמר קרא להיות וגו' ולזרעך אחריו וכו', ופי' רש"י שאין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחס אחריו עיי"ש, והברכ"י יוסף הצריך לזה, בדחיית ראיית הב"ש, דהוכיח מזה, דהוי בנו לכל דבר עיי"ש, ולפי הנ"ל, צ"ל כן בלא"ה, משום דהמשמעות של סדינים ששכב עליהם איש אחר, משמע כל איש אפילו עכו"ם, והב"ש ס"ל, כיון דכתב הטעם, שמא ישא אחותו מאביו, צ"ל דעכ"פ טעם זה אמת בזרע ישראל, ומזה נדע טעם הזהירות, מכל סדיני איש אחר, דאף דלא שייך שמא ישא וכו', מ"מ יש משום בני ערבוביא וכו"ל.

(ב) או דנאמר כדברי מרן הגה"ק שליט"א, והיא תורת אמת, דהרי אף בעכו"ם, עדיין שייך שאר החששות, דאמר רבא שם, דייבם אשת אחיו מאמו, ויוציא את אמו לשוק, ויפטור את יבמתו לשוק, ולא טרח הר"פ להביא כל לשון הש"ס.

(ג) ועוד י"ל, דעל איסור זרע של נכרי, א"צ טעם, דפשיטא דאסור, דאם הוקשה לו להר"פ, אמאי אינה חוששת שמא תתעבר בנדתה, משכבת זרע של בעלה, ויהא הולד בן הנדה, והצריך לומר, כיון דאין ביאת איסור הולד כשר לגמרי עיי"ש, מוכח הא אם הוי בן הנדה, אף דנעשה כן בלתי ביאת איסור, יש קפידא גדולה, ולכאורה מאי איכפת לך, כיון דנעשה בלא איסור, ועכ"ח, משום שלא להרבות פגומים בישראל, וא"כ מהאי טעמא גופא, פשיטא, דאין להרבות פגומים בני נכריים, מזרע שנזרע שלא בקדושה, אף אם אין כאן ביאת איסור, ולענין הבחנה עוד גרע, מבן נדה, דל"ה ישראל גמור לכל דבר, ומה"ט פליגו, הטו"ז (ביו"ד סי' קצ"ו ס"ק י"א) עם הנה"כ, הביאו הבאה"ט שם, והב"ש (א"ע סי' ד' ס"ק ס"ו), דהטו"ז ס"ל, דגם משום בן הנדה צריך הבחנה, כמו לזרע שנזרע שלא בקדושה, דלאו ישראל גמור לכמה דינים, כמבאר (ביו"ד סי' רס"ט) עיי"ש, ובטעם הטו"ז י"ל, דלהא לבד שנדע הפגום, ולהרחיק מהם, כמו שכתב הב"ש שם בשם ד"מ ומהרש"ל ושל"פ עיי"ש, ומשום דבניו אחריו וגו' דומים לשורשו, כמ"ש באפי זוטרי שם, בשם מהרש"ל, וכמ"ש בחינוך (מצוה תק"ס), דאין ספק כי טבע האב צפון בבן עיי"ש, ועי' במשנה (עדיות פ"ב מ"ט), האב זוכה לבן וכו', הרמב"ם והרע"ב, לפי שקרוב טבע הבן דומה לטבע האב עיי"ש, ועי' בתשו' הרא"ש (סי' ל"ד), בענין פגם שהמירה אחות המשודכת, ופסק כן בשו"ע (א"ע סי' נ'), וכתב הרא"ש משום השחתת נחלתו, ופי' בתשו' נובי"ק (יו"ד סי' ס"ט), משום דאפשר שהקלוקל בא מאבותיהם ורק באתפלג דרא מיקל עיי"ש, ובתשו' חת"ס (א"ע סי' קי"ד) כתב לחלק בין אם הפליג כבר דור שלישי, דאז י"ל דפסקו זוהמתן עיי"ש, וכתבתי מזה בספרי מנח"י (ח"א סי' קט"ז), ועכ"כ ס"ל להטו"ז דצריך הבחנה, דאף דלדינא הוי ישראל גמור, מ"מ צריך הרחקה כנ"ל, ומכ"ש דאין להרבות לכתחילה פגומים בישראל, אף אם לא יהי ביאת איסור, - ופשיטא דבהיתרים כאלו גורמים לשכינה שתסתלק מישראל ח"ו, דאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחה מיוחסת כנ"ל, ויסלק ח"ו את עדותו מעלינו, כמאמרם עה"פ שבטי י' עדות לישראל, לפי שהיו האומות מבזים אותם, ואומרים מה אלו מתיחסים על שבטיהם וכו', אם בגופם משלו ק"ו על נשותיהם, לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם ה' מצד זה וכו', לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם וכו' לפיכך ככולהו כתיב החנכי הפלאי עכ"ד, והובא ברש"י עה"ת פ' פינחס, ומכלל הן וכו'.

(ד) וכ"ו אף אם היו יודעים בודאי שהוא זרע עכו"ם, מכ"ש בספק, ויש לחוש לשמא הוי מזרע ישראל, דל"ש לענין היתר לכתחילה לומר, דאזלינן בתר רובא, ומכל הטעמים שכתב מהם מרן שליט"א בקונטרסו, דעיקר הגזירה על הספק אתי, - ויש להוסיף עוד, ממה דאיתא בש"ס (חולין ק"מ) ובשאר מקומות, לא אמרה תורה שלא לתקלה, דהא ודאי אם שלחה, ליכא איסור, משום דאזלינן בתר רובא, ואפי"ה לשלחה לא איצטריך קרא למעט, דלא אמרה תורה שלא לתקלה, וכמ"ש במל"מ (פ"ז מה' מעילה ה"ו) עיי"ש, - ובזה ה"ל אפשר ליתן טעם להשאילתות שהביא הברכ"י יוסף (א"ע סי' י"ג אות ד'), דגרס רבא אמר שמא ישא וכו', ולא גזירה שמא ישא, וס"ל דהוי דאו' עיי"ש, ומשום דלא אמרה תורה שלא לתקלה וק"ל.

(ה) ובהנ"ל, א"ש דברי המד"ר (נשא פ' ט') ותנחומא (שם פ' ב'), וז"ל שאלו תלמידיו לרבי הונא אביו של ר' אהא, למדתנו רבינו, הנואף והנואפת עוברין על י' הדברות, על התשעה אנו מכירים, ועל השבת אין אנו מכירים וכו', ועובר בשוק, ומקלל את הנואף,

סבור שאינו אביו, והוא אביו כו', א"ל אני אמר לכם, פעמים כהן יש לו אשה, וישראל נואף בא עלי, והיא יולדת בן, סבורים בו שהוא בנו של כהן, ועומד אותו בן, ומשמש בבית המקדש, ומעלה עולה בשבת, ונמצא מחלל את השבת, הרי שעברו הנואף והנואפת על עשרת הדברות עכ"ל, - והא דחייב ממזר על מקלל אביו, עיין (יבמות דף כ"ב ע"ב) ובשו"ע (יו"ד סי' ר"מ סעי' י"ח), - ואף דלדינא פטור, דאינו יודע שהוא אביו, ורובא דעלמא לאו אביו. וכן המציאות האחר, דיהי' נולד בן, ויעשה עבודה בשבת הוי מציאות רחוקה, ומ"מ משוי' להו המדרש לעובר על עשרת הדברות, וע"כ משום שהכניסו עצמם לכתחילה לכך, וכן המה בכלל ומלאה הארץ זמה, דתניא ראב"י אומר הרי שבא על נשים הרבה, ואינו יודע על איזה מהם בא, וכן היא שבאו עלי אנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהם קבלה, נמצא אב נושא את בתו ואח נושא את אחותו, וע"ז נאמר ומלאה הארץ זמה עכ"ל (יבמות ל"ו ע"ב), ועי' ברמב"ם (פט"ו מהא"ב הכ"ט), דכתב והרי נאמר בתורה אל תחלל את בתך להזנותה, ואמרו חכמים וכו' עיי"ש.

(ו) וברור, שכ"ז הוא כוונת הרמב"ן (פרשת אחרי י"ח כ'), שכתב בזה"ל, ואפשר שאמר לזרע, להזכיר טעם באיסור, כי לא יודע הזרע למי הוא ויבואו מזה תועבות גדולות ורעות לשניהם עכ"ל, ורצונו לומר, דיעברו בזה על עשרת הדברות, כדאיתא במד"ר ובתנחומא הנ"ל, - ולא קשה מידי, מש"כ באגרות משה (ח"ב א"ע סי' י"א), דאיך אפשר שיהי' זה טעם הקרא, הא איסור הבחנה רק איסור דרבנן עיי"ש, דהנה חוץ ממה שיי"ל, דבאמת הרמב"ן ס"ל דאיסור הבחנה דאו', כמו שס"ל להשאלות הנ"ל, אך לפי"ז שוב יש מקום לבע"ד לומר, דלמאן דס"ל דהוי מדרבנן לא הוי הטעם אמת, אבל אין ראי' כלל, די"ל דדוקא אחר שאסרה התורה הזימה, שוב על מקרים בודדים לא חששה התורה, וגם אינו דומה, היכא דהוי הפקר, ולא נודע מקום הספק, להיכא דצריך רק הבחנה בין זה לזה, או בין זמן לזמן, דנודע מקום הספק, ואפשר להזהר בכל הנכנס לתוך הספק, וכמו דאיתא (ביבמות ק' ע"א) בספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, - ובא וראה כמה גדולים דברי חכמינו ז"ל, שאמרו עביד איניש לאחזוקי דיבורי, עד שכדי להחזיק דיבורי, לא קשה אף לומר בספר הנ"ל, דח"ו תלמיד טועה כתב כן, בתוך דברי הרמב"ן, במקום שמפורש ג"כ בחינוך (מצוה ל"ה), שכתב בזה"ל, משרשי המצוה זו, כדי שיתיישב העולם כאשר חפץ השם, והשם ב"ה רצה שיהי' כל עולמו עושין פירותיהם כל אחד ואחד למינהו, ולא שיתערבו מין במין אחר, וכן רצה שיהיו זרע אנשים ידוע של מי הוא ולא יתערבו זה עם זה, ועוד ימצאו כמה הפסדין בניאוף שתהי' סבה לבטל כמה ממצות הקל עלינו שצונו בכבוד האבות ולא יזכרו לבנים, ועוד יהי' כשולן במה שנצטוונו וכו', הכל עקר בסיבת הניאוף שלא יכירו בני האדם קרובותיהם וכו' עכ"ל, והובא בדברי מרן שליט"א, וברור, שהחינוך כיוון ג"כ לדברי המד"ר והתנחומא הנ"ל, ומקור מקומם טהור, ואין להטעות ח"ו דברי א"ח, - ומה שהעיר באגרות משה שם, מהא דהאיסור במעשה הביאה בלא הוצאת זרע, מיושב הדק היטב בדברי מרן שליט"א שם עיי"ש.

(ז) והנה פשיטא, דהרבה מהחששות אלו, שייכים גם בהזרעה מלאכותית, ואף מנכרי כמובן, - ומה דשייך לחשש האחרון דהמד"ר ותנחומא, הנה יש לחוש גם להיפך, בישראל שיש לו אשה, והזרע מכהן, דאז יש להבין דין כהן, והוא לא ידע ונושא גרושה ומטמא למתים, לשיטתו דל"ה ממזר, אבל אם הוי ממזר, אין בו דין כהונה, כדאי' בתשו' הרשב"א (סי' אלף ר"א), ועי' בתשו' עונג יו"ט (א"ע סי' א'), - והנה מה דלא חשש המדרש שם, מה דע"י שסוברים שהוא כהן יאכל בתרומה, ויפדו אצלו בכורים וכיו"ב, ועי' חת"ס (א"ע ח"ב סי' קכ"ה), הוא משום דלא חשב רק מה דנוגע לעשרת הדברות, אבל למעשה יש לחוש גם לכל זה וק"ל - וצ"ע על המדרש דלא חשיב בהדי לא תרצח, דאם יכה בעל אמו, יומת, אף דבאמת לאו אביו הוא, וזה שייך אף אם אביו יודע שאינו בנו, והחזיקו לבנו, דשוב אף אם יאמר דלאו בנו, אינו נאמן, כיון דכבר גדלו בחזקת בן, וכדאי' בתשו' חו"י (סי' צ"ב וצ"ג), במעשה שהי' עיי"ש, - וכ"ז שייך אף בהזרעה מלאכותית, - וגם עוד יש לחוש שמא הזרע מפסולי הקהל, דאז בודאי הולד ממזר, אף אם נתעברה באמבטי, להסוברים שהבן מתיחס אחר אביו, וכן ראייתי באחרונים.

(ח) והנה ראייתי בתשו' אגרות משה שם (ח"ב א"ע י"א), במה שרצה להחזיק דבריו, ולומר דל"ש כאן החשש, דיפטורוה בלא חליצה, דנראה ברור, דל"ש חשש זה, רק היכא דשום אדם אינו יודע, אבל לא מצינו שאסרו לגדל יתום מחשש זה, וכו', ואין לומר משום קלא אית להו, דהא ר' יצחק אמר ר' יוחנן משום ראב"י, לית ליה טעמא דקלא (בסוטה מ"ג), ומ"מ אינו אוסר לגדל חורגתא, משום דלא ידעו מאביה, ותנשא לאחיה מאביה וכו', לכן גם לענין חליצה כאן, כיון שידוע להם שאינו בנו של בעלה אלא שלה, תדע שצריכה חליצה, ולא תנשא לשוק בלא חליצה אם ח"ו ימות עכ"ד, - הנה מה שדחה, זה האמת, דשאני התם, דקלא אית להו, ואין ראי' מראב"י, דאף דאסור משום מאית עין (על' תוס' יבמות נ"א ע"א), למאן דלא ידע, ומשום, דמאן דידע אינו מכריז בחוץ, אבל אין חשש שיגיע לידי מכשול, דבודאי אז יודיעו היודעים, להסיר מכשול, משא"כ היכא דלא נודע לשום אדם, רק לאיש ואשתו, והמה מסתירים כל הענין שלא יודע לשום בנ"א, וקורא לו בשם בנו, וכה"ג חייש בתשובות עבודת הגרשוני (סי' א') ובתשו' חת"ס (א"ע ח"ב סי' קכ"ה) לכל הנהו חששות, דאיתא (ביבמות מ"ב) שם, וראייתם מדברי מהר"ו (סי' ע"ג) עיי"ש, ולדברי החו"י הנ"ל, אף אם יאמרו הורי' אח"כ שאינו אביה, אינם נאמנים, כיון שהוי כנגד החזקה, וכן מבואר בתשו' תשב"ץ (ח"ג סי' רס"ג), ע"ד אם להאמין לה, שנתעברה באמבטי ממנו, וסיים בזה"ל, אבל ה' ראוי להסתפק באשתו, שתהא צריכה חליצה, אבל כיון שהי' קורא אותה בתי, ודר עם אשתו, כל אותן הטענות שהיו ביניהם, אין אנחנו מקבלים אותם עיי"ש, וא"כ מכ"ש שיש לחשוש למכשול, כיון, שאף דבריהם אח"כ, לא יועילו להוציאנו מחזקת בנו או בתו, - וביותר בנוגע לחשש שמא ימות בעלה, ויפטורוה בלא חליצה, הרי יש ראי' ברורה דל"מ הא דנודע לאמו בעצמה, מהא דאיתא ביבמות (מ"ב ע"א), ותמתין משהו ותנשא, וכי מלו שלשה חדשים, לבדקה, אמר רב ספרא אין בודקין את הנשואות, שלא יתגנו על בעליהן, ונבדקה בהלכה, אמר רמי בר חמא אשה מחפה עצמה כדי שיירש בנה בנכסי בעלה עכ"ל, ופלי' רש"י, מחפה עצמה, שלא תראה מעוברת, כדי שלא יבינו, שבן

הראשון הוא, ויירש בנכסי בעלה שני עיי"ש, ואם נאמר, דדי אם נודע להאשה בעצמה, דאז ל"ש החששות שחששו שם, א"כ שוב הדרא קושי הש"ס לדוכתא, כיון דעכ"פ האשה בעצמה, אפשר לה לידע, אם תנשא אחרי המתנת משהו, (וכפי מש"כ התוס' לאו דוקא משהו אלא ג' ימים לקליטת הזרע), ודי לנו בכך, אלא עכ"ח ידיעתה בעצמה, ל"מ לסלק החששות וק"ל.

(ט) וכ"ז אם נאמר, שבודאי אין בזה חשש ממזרת, דאין חולק על הר"פ, והזרעה מלאכותית דינו ממש כאמבטי, אבל חוץ ממה שביאר מרן שליט"א, שאין מדברי הר"פ ראי' להזרעה מלאכותית עיי"ש, עוד גם דברי הר"פ בעצמם, אינם הלכה פסוקה, ומדברי עצמו שמדמה אשת איש לנדה עיי"ש, מוכח כן, דחוץ ממה שבספר בני אהובה (ה' אישות פ' ט"ו) העיר ע"ז לחלק, דא"א גרע מנדה דשכבת זרע כתיב, עיי"ש, וראי' לחילוקו מדברי הרמב"ן והרא"ה בספר החינוך הנ"ל, והובא בדברי מרן ז"ל, עוד עכ"פ מוכח מדבריו, דאם בנדה יש לחוש, מכ"ש באשת איש, וא"כ הרי בברכי יוסף שם, (סי' א' אות י"ד), הביא ממה שמצא בקובץ ישן נושן, ובו פסקים למהר"ר שלמה מלונדון, ובשם הגדולים (מע' גדולים שמ"ה) כתב, שהי' בזמן הרשב"א, כאשר תראה בשו"ת הרשב"א (ח"ג סי' ג'), וסיים בזה"ל, ואני ראיתי קובץ כתי' ישן נושן ובו פסקים ממהר"ר שלמה מלונדון, והבאתי דין א' ממנו בברכ"י (א"ה סי' א' אות י"ד) ע"ש עכ"ל, וכוונתו לפסק הנוכחי, וש"מ דהי' א' מהראשונים, וצריכים להחשיב עם שיטתו בכבוד ראש, - דכתב וז"ל, אין אשה יכולה לרחוץ ביום טבילתה במרחץ שרחצה בעלה, שמא תתעבר ויהי' הולד בן הנדה וכו' עכ"ל, וכתב ע"ז הברכ"י, וזה נראה היפוך מהגהת הר"ר פרץ הנז', ויש לחלק קצת עיי"ש, והנה מש"כ דיש לחלק קצת, לא ידעתי לכוון החילוק, רק במציאות, לומר דבמרחץ יש חשש, יותר שתתעבר, שע"י עסק הרחיצה, יכנס בה הזרע, מבסדין, ועי' בספרי מנח"י (ח"א סי' נ' אות ג'), וא"כ למהר"ר שלמה מלונדון, מכ"ש דבא"א יש לחוש לממזרות, - ובטעמו יש לומר, דאין לילך בזה בטר סברא להקל, דאם נאמר כן, א"כ יש סברא להקל גם כן, היכא דשניהם הבעול והאשה היו אנוסים, באופן דיהרג ואל יעבור, דאיכא סברא לומר דל"ה ממזר, וכמ"ש בתשו' עונג יו"ט (א"ע סי' קכ"א), ומ"מ הוכיח שם דהוי ממזר, וכבר קדמו בתשו' חכ"צ (סי' כ"א), במה שהכה על קדקדו של אותו החכם, שרצה לומר דבנשאת במים שאין להם סוף ואח"כ בא בעלה, דאין הולד ממזר, דישתקע הדבר ולא יאמר, דאפילו בשניהם אנוסים הולד ממזר עיי"ש, וא"כ ה"ה אפילו באין שם ביאה כלל, י"ל דהולד ממזר, דמנין לנו לחלק בזה, וס"ל למהר"ר שלמה הנ"ל, דהה"ד בנדה כן, אף דיש לחלק מטעם דברי הרמב"ן והחינוך והבני אהובה כנ"ל, מ"מ ס"ל דלא אזלינן בטר סברא להקל. - ועל הא דבן סירא, אין לבנות יסוד כל כך, דיש בזה דעות חלוקות, עי' בסדר הדורות ערך ירמיה, וכן מוכח מד' התשב"ץ (ח"ג סי' רס"ג) עיי"ש, ובתשו' מהרש"ם (ח"ג סי' רס"ח), הביא דהמעשה דבן סירא הי' באשתו של ירמיה, דנתעברה ממנו באמבטי, וא"כ אין ראי' בודאי לזרע איש אחר.

(י) והנה מדברי הב"ח והטו"ז והח"מ והב"ש, שהביאו דברי הר"פ, אין ראי', שס"ל כשיטתי, גם בענין א"א, דלא קעסקו שם בדינא דממזר, דהב"ח והטו"ז, הביאו רק לענין דין נדה, דקעסקו בי' שם, (ביו"ד סי' קצ"ה), ושאני נדה מא"א, וכמ"ש הבני אהובה כנ"ל, והח"מ והב"ש שם (בא"ע סי' א'), הביאו רק להוכיח דהוי בנו לכל דבר, אף בנולד באמבטי, ואם היו סבירא להו כן גם לענין ממזר, היו צריכין להביא דעתו לקמן בעיקרא דינא דממזר, ולא אגב גררא, - וביותר נראה כן מדיוק דברי הר"פ (שם סק"י), שלא העתיק כל לשון הר"ר פרץ, רק בזה"ל, ויש להביא ראי', ממש"כ בהגהת הסמ"ק והב"ח (ביו"ד סי' קצ"ה), אשה מזהרת שאל תשכב אסדין, ששכב עליהן איש אחר, פן תתעבר מש"ז של אחר, גזירה שמא ישא אחותו מאביו עכ"ל, והנה זולת מה שידוע לנו, מדברי הר"ר פרץ, הרי מלשון הנ"ל שהעתיק הב"ש, אין ראי' כלל לא"א, די"ל דעל כן כתב לאסור, רק מגזירה שמא ישא אחותו מאביו כנ"ל, דמהאי טעמא, אסור גם לפנוי, לשכב על סדין ששכב עליו איש, ומדלא הביא כל דברי הסמ"ק בשם הר"ר פרץ, להשמיענו גם חידוש זה, דאף בא"א, לא הוי ממזר, ש"מ דלא סבירא לי' כן, או עכ"פ אסתפוקי אסתפק לי' אם הלכה כהר"ר פרץ בזה, - וכן הח"מ, לא העתיק, רק שבן סירא הי' בנו של ירמיה שרחץ באמבטי וכו', אבל לא העתיק שהי' בנו מבחו כדאיתא בילקוטי מהר"ר ל', ע"כ ש"מ דלא ירד הח"מ לדינא דממזר, רק בנוגע להא דהוי בנו כנ"ל, - וכנראה דמהאי טעמא ס"ל להגאון בתשו' בר לואי (א"ע סי' א') דלהח"מ ולהב"ש, אם אמרינן דהוי בנו, אז בא"א הוי ממזר, ושפיר הקשה לפי"ז עיי"ש, וח"ו לומר דהם דברי הבל כדברי האגרות משה שם, ואינו דומה הבל שאין בהם חטא, להבל שיש בהם חטא, - ועי' תיקוני זוה"ק (תקונא שתין ותשעה) בענין ההבלים, ואמרו קדמאין, דאית הבל, ואית הבל עיי"ש.

(יא) והנה מהא דאיתא (ביבמות ע"ח ע"א), הרי ממזר דאי וכתב' קרא, ופרש"י והרי ממזר, דאיהו לא הוי ממזר אלא ע"י עבירה שבא אביו על חיבי כריתות, וכתב' קרא לא יבא ממזר, ואע"ג דלא שכיח וכו' עכ"ל, וש"מ לכאורה, דל"ה ממזר אלא ע"י עבירה, וכדברי הר"פ, אבל באמת אין ראי' כלל, דכוונת הש"ס ורש"י, כיון דבדרך כל הארץ, לא משכחת אלא ע"י עבירה, אף אם ימצא פעם ממזר בלא איסור כגון ע"י אמבטי, מ"מ אין לך לא שכיח יותר מזה, וכמ"ש הברכ"י יוסף (א"ע סי' י"ג אות י'), לענין איסור מעוברת חבירו בזה עיי"ש.

(יב) והנה מדברי הרשב"א בתשו', נראה להוכיח, דס"ל דלא כהר"פ, דהביא שם (בסי' כ"ז), את דברי הת"כ (פ' אמור), יאמר לאמו ולא יאמר לאביו וכו', אלו כן הייתי אומר מה אמו ידוע, אף אביו בידוע, אביו חזקה מנין, תלמוד לומר ולאביו ע"כ, וע"ז הקשה ליטמא לי' לאביו ממ"נ אם אביו הוא, שפיר מיטמא לי', ואם לאו אביו הוא, א"כ ממזר הוא, ואינו מזהר על הטומאה עכ"ל, ואם בנתעברה באמבטי הוי בנו, ומ"מ לא הוי ממזר, א"כ כיון דסובב על ההוא דלא אזלינן בטר רובא, א"כ יש לחוש שמא נולד מאחר, והוא כהן באמבטי, ול"ה ממזר, ואסור ליטמאות לאביו חזקה, אלא ע"כ דהוי ממזר, ומותר ליטמאות אף ממזר מכהן,

וכמ"ש בתשו' עונג יו"ט שם, וכן ראיתי באמת בתשו' חכם צבי הנוספת (סי' י"ז) שכתב בזה"ל, בחלקת מחוקק נסתפק אם מקיים פרו ורבו בנתעברה ממנו באמבטי, ולי פשוט דקיים פו"ר, ובזה ישבתי הברייתא שנשאל עליו הרשב"א ז"ל, יאמר אמו ואל יאמר אביו ודו"ק עכ"ל, והנה פשוט, שכוון לדברי הרשב"א הנ"ל, ומש"כ דבזה מיושב הברייתא, בודאי כוונתו, שלא יקשה קושי' הרשב"א, דהנה אם יאמר דלא קיים פו"ר, א"כ ל"ה בנו, ואף דאז בודאי ל"ה ממזר, מאיש אחר, מ"מ כיון דלאו אביו הוא, מותר לטמאות, והדרא קושיא לדוכתא, אבל אם נאמר דקיים פו"ר, והוי בנו של כהן בנתעברה ממנו באמבטי, ומ"מ לא הוי ממזר כהר"ר פריץ, שפיר מיושב קושית הרשב"א כנ"ל, - וכן ראיתי בתשו' שואל ומשיב (מהדורא ג' ח"ג סי' קל"ב) שכתב ליישב כן קושית הרשב"א עיי"ש, - אמנם שוב ש"מ, מדהרשב"א ודעימי' לא ניחא להו ליישב כן, ש"מ לכאורה דס"ל דאף בכה"ג הוי ממזר וכנ"ל - אך י"ל, לחוש לבכה"ג, דהוי מציאות רחוקה, דנתעברה באמבטי, ויהי' מכהן, ס"ל להרשב"א דלא מפקא מכלל אביו בידוע, - אכן בנוגע להזרעה מלאכותית, שפיר נכונים דברי הרב מוה"ר צימערמאן נ"י בהמאור מחודש אלול העבר, דבודאי לא נעלם מחכז"ל כל זאת, והוי עכ"פ בכלל מיעוטא, וחוזרים ונעורים הראיות ברורות שהביא המל"מ (בפס"ו מהל' אישות), ממה דאיתא (במס' יבמות פ' ותוס' עשרה יוחסין) להוכיח, דהוי זרע פסול עיי"ש, ושוב יש לצרף ג"כ לראי' מדברי הרשב"א ודעימי' הנ"ל.

(יג) ומש"כ גם באגרות משה, דברור שכיון שאינו מתיחס אחר האב, שהולד הולך אחר האם, בזרע של נכרי, ואין לו אב כלל, ליתא בזה החסרון, דאין השכינה שורה אלא על הודאי וכו' עכ"ל - הנה כפי הנראה דייק תיבת וודאים, שבדברי רש"י (יבמות מ"ב ע"א), שכתב (בד"ה ולזרעין אחרין), שאין השכינה שורה אלא על הוודאים, שזרעו מיוחס אחריו עיי"ש, אבל פשוט, דכל זה צריך בספק בין ישראל לישראל, אבל בנכרי פשיטא שאין השכינה שורה על זרעו, וכדאמר רבי חמא ברבי חנינא (בקדושין דף ע' ע"ב), כשהקב"ה משרה שכירתו, אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל, שנאמר (ירמ' ל') בעת ההיא וגו' לכל משפחות ישראל, לכל ישראל לא נאמר, אלא לכל משפחות ע"כ, ומה שאינו מיוחס אחר אב, לא הועיל כלום, דעכ"פ לא הוי בכלל מיוחס למשפחותם לבית אבותם, שעיקר יחוס תלוי באב, ובמהרש"א שם כתב, דלשון משפחות, הוא מלשון יחוס של זרע עיי"ש, - וכמו כן מוכח להדיא ממה דאיתא, בילקוט (פ' פנחס עה"פ לראובן משפחת הראובני) שכתב בזה"ל, לפי שהיו אומות העולם מונין את ישראל, שהם בניהם של מצרים, בנפשותם של ישראל היו שולטין, לא כ"ש בנשותיהם וכו', אמר ר' אידי ה' ברישא דתיבואא וי' בסופה, י"ק מעיד עליהם שהם בניהם של אבותיהם וכו' עכ"ל, ולמאמר זה, כוון רש"י עה"ת (פרשת פנחס) הנ"ל, ופשוט דכוונת העדות, הוא השראת השכינה, וכמו דאיתא בש"ס (דקדושין) שם, אמר רבי אבין בר רבי אדא א"ר, כל הנושא אשר שאינה הוגנת לו, כשהקב"ה משרה שכירתו מעיד על כל השבטים, ואין מעיד עליו, שנאמר שבטי י"ק עדות לישראל, אימתי הוי עדות לישראל, בזמן שהשבטים הם שבטי י"ק עכ"ל, ועי' בעיון יעקב שם, שכתב בזה"ל, ואע"ג דבריש (ע"ז) אמרינן, כלום יש אב שיעיד על בנו, מ"מ כאן א"צ לעדות והגדה ממש, רק השראת השכינה הוא סימן ואתו דבר עיי"ש, וכ"כ בזה"ק (פ' וישב ד"ה וילכו), ואי תימא דשכינתא לא משכחת עמהם, ת"ח דכתיב ששם עלו שבטים שבטי י"ק עיי"ש, ושמע מינה דבזרע של נכרי אף דאמו ישראל, אין השראת השכינה, וגם שייך בזה כל מה שהבאתי למעלה בענין זרע פגום, וזה פשוט.

(יד) עוד ראיתי בספרו (ח"א א"ע סי' ע"א), שכתב על דברי הס' מנחם משיב, שחלילה לבת ישראל להפקיר עצמה להזנות המלאכותית הרופאים, שהם דברים בעלמא שאין שייכות לזנות כלל עכ"ד, ותימא על זה לומר שהם דברים בעלמא, וכי אפשר להכחיש שמה שהאשה שוכבת ערומה לפני הרופאים בגילוי ערוה, והוא מטפל עמה כמה וכמה פעמים באותה מקום, להזריק בה הזרע עד שתקלוט, שאין זה ענין זנות, דהרי דחקו הפוסקים להתיר כן בנוגע לרפואה, ועפ"ד הש"ך (ביו"ד סי' קצ"ה), ועי' בדרכי תשובה (יו"ד סי' קנ"ז) מזה, ומה"ט יש להתיר ג"כ לעסוק ברפואתה שתלד כדרך כל הארץ מבעלה, שנוגע למצוות פו"ר, אבל באופן שכזה, שאין בזה שום סרך של מצוה, אלא להיפך כנ"ל, בודאי יש בזה ג"כ משום אביזריהו דג"ע, - וכשעיינתי בספר מנחם משיב (סי' כ"ו) ראיתי, דגם דבריו צ"ע, שהוא דן שם מדברי הריב"ן (יבמות ע"ו ע"א), בהא דנשים המסוללות זו בזו, ומטילות ש"ז, שקבלו מבעליהן, דמשמע מזה, דאין הולד ממזר עיי"ש, וכ"ז דחה שפיר מרן הגה"ק שליט"א בקונטרסו, דאין בהם משום חשש הזרעה, ומ"מ אסור, ולדעת ר' הונא הוא פגם של זנות עיי"ש, וכ"ש בהזרעה מלאכותית. תבנא לדינא שחלילה לבת ישראל להפקיר עצמה לזה, משום דיש בזה כמה איסורים, וכזונה יעשה את אחותינו, ומכל הטעמים הנזכרים.

והנני בזה ידידו דושתה"ר כל הימים וחותרם בכל חותמי ברכות, יצחק יעקב ווייס
 ג. ב. והנה בשעת הדפסה, כאשר כ"ק מרן מסאטמאר שליט"א שבת בש"ק פ' מו"מ תשכ"ה לפ"ק בלונדון יצ"ו, הי' התשובה הנ"ל למראה עיניו, והעיר אותי על דברי השלטי גבורים (רפ"ב דשבועות), שכתב בזה"ל, עוד מצאתי שנשאל להר"ם (הוא המהר"מ מרוטנבורג), למה אין נוהרין מלשכב האשה כשאינה טהורה, בסדינים ששכב בה בעלה, דלמא תתעבר מאותו הזרע, ויהי' הולד בן הנדה, כמו שחוששין שלא תשכב בסדינים ששכב בהם אדם אחר, פן תתעבר בטיפת זרע, שהטיל באותם סדינים, כההוא דבן סירא, והשיב דכיון שהולד שהוא בן הנדה, הוא כשר לכל דבר אין חוששין לה, ואפילו שהוא פגום עכ"ל, - הרי מפשטות דברי מהר"מ מרוטנבורג מוכח, דס"ל לחלק, דשאני בן הנדה שהוא כשר לכל דבר, ואין כאן אלא משום פגם, משא"כ מאיש אחר, יש משום פסול בגופו, דהיינו ממזרות, וכ"ק מרן שליט"א, טרח לחלק, בין הא דבן סירא לאחר, ולפי מש"כ בפנים ג"כ לא קשה מידי.